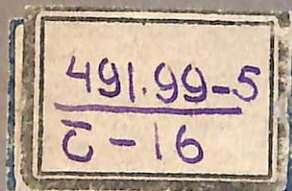

Տ. ՇԱՀԲԱԶՅԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
ՅՈՒՆ
ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Դ. Ա. ՍԱԳԻՐԲ
ԶՈՐՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏ

ՅԵՐԵՎԱՆ

1940

491.99-5

7-16

Տ. ՇԱՀԲԱՋՅԱՆ

1005-10

**ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ
ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՎ
ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ**

**ԴԱՍԱԳԻՐՔ
4-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ**

3-ՐԴ ՎԵՐԱՄՇԱԿՎԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ Ե ՀԽՍՀ ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄՍՏԻ ԿՈՂՄԻՅ

Հ Ա Յ Պ Ե Տ Հ Ր Ա Տ

ՅԵՐԵՎԱՆ

1940

12 JUL 2013

Т. ШАХБАЗЯН
Армянский язык
грамматика и правописание
для IV класса
Гиз Арм. ССР, Ереван, 1940 г.

1. ԿՐԿՆՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՐՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՈՒՄ ԱՆՑԱԾԻ

ա. ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅՈՒՆ

Բառերով արտահայտված յուրաքանչյուր ամփոփ միտքը կոչվում է նախադասություն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 1. Կարգացե՛ք և ասացե՛ք քանի՞ նախադասությունից է կազմված:

Ամառային արձակուրդները վերջացան, դպրոցները բացվեցին, յերեխաները ուրախ-ուրախ գնում են դպրոց:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 2. Արտադրեցե՛ք և ամեն մի նախադասության վերջը դրե՛ք վերջակետ:

Վառ շողում է ալ-ճաճանչը,

Ծով աղմուկ է փողոցում,

Յեվ մանկանց ձայնն ու զիլ կանչը՝

Թունդ թնդում են դպրոցում...

(Լեբեդև-Կումաչ)

բ. ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐՆ ԸՍՏ ԲՆՈՒՅԹԻ

Նախադասություններն ըստ բնույթի լինում են՝

ա) Հարցական.

բ) Հրամայական.

գ) Բացականչական.

դ) Պատմողական:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 3. Քանի՞ հարցական նախադասություն կա այս քառյակում:

Ո՞վ ես խիզախ դու հողածին,
Ի՞նչպես մըտար իմ հողը դու,
Վննց չի հասել քո ախանջին
Գոնե անունն իմ ահարկու:
(Հ. Թ.)

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 4. Արտագրեցեք հրամայական նախադասու-
թյունները:

— Դու, կայ, հորեղբայր, դու դարդ մի անիւր,
Գընա, քու ողում դու հանգիստ քընիր,
Հիմի յես կենեմ, Սասմա դաշտ կերթամ,
Մըսրա-Մելիքին պատասխան կըտամ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 5. Քանի՞ բացականչական նախադասու-
թյուն կա այս վոտանալորում:

Ա՛խ, յես յերանի
Կայծակ լինելի,
Վորոտ ճայթյունով
Մըռայլ ամպերից
Ժայթքելի ըմբոստ,
Զարկելի ուժգին,
Պատուելի խավար
Կամարը լերկնի:

(Հ. Թ.)

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 6. Քանի՞ պատմողական նախադասու-
թյուն կա այս քառյակում:

ԼՈՒՍԱԴԵՄԻՆ

Արշալույսը վոսկեզոծ
Ծագեց հեռվից շողալով,
Խոփը մտավ հողի ծոց՝
Ակոս շարեց սողալով:

դ. ՊԱՐԶ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Միայն յենթակայով և ստորոգյալով կազմված
նախադասությունները կոչվում են համառոտ նա-
խադասություն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 7. Արտագրեցեք և յենթակաների տակ մի
գիծ քաշեցեք, իսկ ստորոգյալների տակ՝ յերկու գիծ:

Լույսը բացվեց, արեւ ծագեց, յերեխաները արթ-
նացան, զանգը հնչեց, դասերն սկսվեցին:

Լրացում ունեցող նախադասությունը կոչվում է
ընդարձակ նախադասություն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 8. Արտագրեցեք և ամեն մի նախադասու-
թյան վերջը դրեք վերջակետ:

Առվակները քըքչացին
Ուրախության կարկաչով,
Սարեր, ձորեր վողջ գոլգվեցին
Մշտադալար կանաչով:
(Հ. Պողոսյան)

դ. ԳՈՅԱԿԱՆ

Առարկա ցույց տվող բառերը կոչվում են գոյա-
կաններ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 9. Արտագրեցեք միայն գոյականները:

ԼՈՒՍԱԲԱՅԻՆ

Նորից լեկա այցելության,
Գործարանի պարխապներին,

Յերկաթակուռ այն շենքերին,
Վոր շունչ տվին իմ յերգերին:

Ահա մտա նրա շեմքով,
Ինձ վողջունեց արթուն սուլիչ,
Մեքենաներն ուրախացած՝
Արձակեցին յերկաթե ճիչ:

Իրար անցան ճախարակներ,
Ժիր փոկերն ու պտուտակներ,
Շոգեմուրճը հպարտ թնդաց
Ու վորոտաց՝ դեռ չեմ հոգնել:

Նրան խմբով ձայնակցեցին
Չարաճճի հազար մուրճեր,
Ծլվալով զրնգացին՝
Ինչպես ուրախ դեղձանիկներ:

(Հ. Հ.)

Է. ԳՈՅԱԿԱՆՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Միեմուսն տեսակի առարկաներից յուրաքանչյուրին տրված անունը կոչվում է հասարակ անուն, իսկ նրանցից միայն մեկին տրված անունը, մյուսներից զանազանելու համար, կոչվում է հատուկ անուն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 10. Արտագրեցեք և կետերի տեղ աջ սյունակում դրեք հատուկ անունները:

հասարակ	հատուկ
Գետ	• • • • •
Սար	• • • • •
Քաղաք	• • • • •
Մարդ	• • • • •

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 11. Առանձին սյունակներում արտագրեցեք հասարակ և հատուկ անունները:

ԸՆԿԵՐ ՅԵՐՎԱՆԻ

Ձեր վերջին նամակով խնդրել եյիք, վոր յես գրեմ Սեվան-Ջանգու Կասկադի մասին: Սա շատ բարդ խնդիր է: Այդ մասին շատ է գրված «Խորհրդային Հայաստան» և «Պրավդա» թերթերում: Դուք կարող եք կարդալ Այսօրվան միայն կասեմ, վոր Ջանգուն Արաքսի մի վտակն է և իր սկիզբն առնում է Սեվանա լճից, վոր 1916 մեար բարձրության վրա յե գտնվում:

Ջանգուն շատ սրբնթաց է և Խորհրդային Հայաստանի ամենաուղտակար գետերից մեկն է: Անցնելով Ծաղկունք, Քաղսի, Սոլակ, Գյումրի և Արզնի գյուղերից՝ Յերեվանի մոտով գնում է վոռոգելու Արարատյան դաշտավայրը:

Ջանգուի վրա յեն շինված Յերգեսը և Քանաքեռեսը, վորոնք ելեկարական եներգիա յեն մատակարարում Յերեվանին, Դիլիջանին, Կիրովականին և այլ քաղաքներին, ինչպես նաև Արագածի շրջակայքի գյուղերին:

Բարեկներով՝ Արշակ

1940 թ. փետրվարի 2-ին

Յերեվան

Դ. ԳՈՅԱԿԱՆԻ ՀՈՂՈՎՈՒՄ

Գոյականի այն փոփոխությունը, վորով արտահայտվում է գոյականի պաշտոնը նախադասության մեջ, կոչվում է հոլովում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 12. Հետևյալ նախադասություններից արտագրեցեք ընդգծված բառերը և նրանց ղեմաց նշանակեցեք հոլովը իր հարցով:

Գուրգենը դնաց զպրոց:
 Գուրգենի հաղուսաները մաքուր են:
 Գուրգենին նվերներ տվին:
 Գուրգենին շատ են սիրում ուսուցիչները:
 Գուրգենից գոհ են բոլորը:
 Գուրգենով պարծենում ե մեր զպրոցը:
 Քաղաքը զարգարված ե:
 Քաղաքի փողոցները մաքուր են:
 Քաղաքին մոտեցավ գնացքը:
 Քաղաքը կանաչազարդեց Քաղխորհուրդը:
 Քաղաքից մեկնեցի այսօր:
 Քաղաքով անցնում ե գետը:
 Քաղաքում կան շատ գործարաններ:
 Ուրիմակ՝

Առարկան	հարց	հոլով
Գուրգենը	ով	ուղղական

Է. ԱԾԱԿԱՆ

Ածական են կոչվում այն բառերը, վոր ցույց են տալիս առարկայի վորպիսությունը, ինչպիսի լինելը:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 13. Արտագրեցեք միայն ածականները:

ԱՌԱՎՈՏԸ

Արշալույսի ցուքերը
 Շապիկ հագան ծիրանի.
 Տեսան, թռան հավքերը,
 Նրանց հաղար լերանի:

Դաշաի քնքույշ ծաղիկը
 Բացեց թերթեր բուրավետ,
 Յեվ վաղորդյան շաղիկը
 Յերկինք թռավ շողի հետ:

Ու բարձրացավ թանձր մեզ,
 Գետի փրփուր ջրերից:
 Ջրին ասավ մի յեղեգ.
 — Տես, լույս ծագեց վերեկից:
 (Ա. Խ. Խ. Խ. Խ.)

2. ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 14. Կարդացեք և առացեք՝ յերկրորդ ոյունակում վոր բառերն են փոխարինում Սուրիկը և ձկնորսներն բառերին:

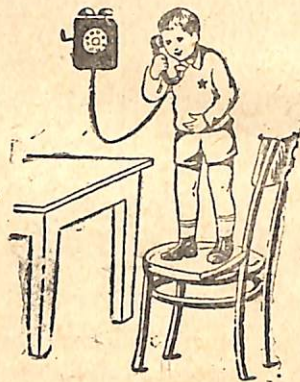
1. Սուրիկը կարթով ձուկ վորսում:	1. Սուրիկը կարթով ձուկ ե վորսում:
2. Սուրիկը հանկարծ ընկավ գետը:	2. Նա հանկարծ ընկավ գետը:
3. Ձկնորսներն ոգնության հասան:	3. Ձկնորսներն ոգնության հասան:
4. Ձկնորսներն ազատեցին Սուրիկին:	4. Նրանք ազատեցին Սուրիկին:

Անձերի անունների փոխարեն դրվող բառերը
կոչվում են անձնական դերանուններ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 15. Արտադրեցեք ընդգծված բառերը և ա-
սացե՛ք՝ փորձեց փոխարեն են դրված:

Հեռախոսի մոտ խոսում ե Գրիշան իր ընկեր Աշոտի
հետ:

Լսիր, Աշոտ, յես այսօր գնալու յեմ թատրոն: Դու
ուզում ես գալ: Արամն զբաղված ե: Նա չի կարող գալ:

Յես, դու, նա անձնական դերանուններ են:

Յես—խոսողը գնում ե իր անվան փոխարեն, և կոչ-
վում ե առաջին դեմքի դերանուն:

Դու—խոսողը գործածում ե խոսակցի անվան փոխա-
րեն, և կոչվում ե յերկրորդ դեմքի դերանուն:

Նա—խոսողը գործածում ե յերրորդ անձի անվան
փոխարեն, և կոչվում ե յերրորդ դեմքի դերանուն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 16. Արտադրեցեք հետևյալ ընդգծված բա-
ռերը:

Աշոտ, գիտես՝ քննություններն արդեն վերջացան:
Յես գերազանցիկ եմ: Մենք «միջակ»-ից ցած գնահատա-
կաններ չունենք: Դու խոսում ես թիայն քո մասին, բայց
դա բավական չե: Դուք բոլորդ պետք ե լավ սովորե՛ք:

Արամին տեսա. նա շատ դուր ե իր գնահատական-
ներից, բայց դասարանի առաջադիմությունն ստուգելիս
պարզվեց, վոր նրանք «միջակ»-ից ցած գնահատականներ
ունեն: Խոստացել են յեկող տարի վերացնե՛ք:

Գոյականների նման, անձնական դերանունները լի-
նում են յեզակի և հոգնակի:

Յեզակի յեն՝ յես, դու, նա:

Հոգնակի յեն՝ մենք, դուք, նրանք:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 17. Արտադրեցեք հետևյալը և կետերի տե-
ղը դրե՛ք յես, դու, նա, մենք, դուք, նրանք:

... գնում եմ դպրոց: ... գնում ես դպրոց: ... գնում ենք
դպրոց: ... գնում եք դպրոց:

... գնում ե դպրոց:

... գնում են դպրոց:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 18. Հետևյալ հոգվածից ջոկեցե՛ք անձնա-
կան դերանունները:

ԴԵՊԻ ԱՐԱԳԱԾ

Ոգոստոսի մի ջինջ ու պայծառ առավոտ եր, յերբ
մենք սկսեցինք բարձրանալ Արագած սարն ի վեր: Մենք
ուրախ տրամադրությամբ բարձրանում եյինք, յերբ հան-
կարձ ուշադրությունս դրավեց արևածագը:

Գուրգեն, դու չե՞ս ուզում տեսնել այս սքանչելի տե-
սարանը: Նա հիացած պատասխանեց՝ ասում եյին Արա-
գածի արևածագն աննման ե, մենք չեյինք հավատում:
Տես հովիվները, նրանք ել հիացած են:

ա. ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 19. Կետերի տեղը դրեք փակագծում յե-
ղած անձնական գերանունները:

Յեզակի

Ուղղ. . . . սովորում եմ դպրոցում:
Սեռ. . . . դասերը յես լավ եմ սովորում:
Տրակ. . . . նվերներ տվեց զիրեկցիան:
Հայց. . . . ուղարկեցին հանգստյան տուն:
Բաց. . . . գոհ եմ բոլորը:
Գործ. . . . պարծենում եմ մեր զիրեկտորը:
Ներգ. . . . աշխատելու մեծ յեռանդ կա:
(Յես, իմ, ինձ, ինձ, ինձնից, ինձնով, ինձնում)

Հոգնակի

Ուղղ. . . . սովորում ենք դպրոցում:
Սեռ. . . . դասերը մենք լավ ենք սովորում:
Տրակ. . . . նվերներ տվեց զիրեկցիան:
Հայց. . . . ուղարկեցին հանգստյան տուն:
Բաց. . . . գոհ եմ բոլորը:
Գործ. . . . պարծենում եմ մեր զիրեկտորը:
Ներգ. . . . աշխատելու մեծ յեռանդ կա:
(Մենք, մեր, մեզ, մեզ, մեզնից, մեզնով, մեզնում)

Առաջին դեմքի դերանվան հոլովումը

Յեզակի բիվ

Հոգնակի բիվ

Ուղղական
Սեռական
Տրական
Հայցական

յես
իմ
ինձ
ինձ

մենք
մեր
մեզ
մեզ

Բացառական ինձնից
Գործիական ինձնով
Ներգոյական ինձնում
մեզնից
մեզնով
մեզնում

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 20. Կետերի տեղը դրեք փակագծում յե-
ղած անձնական գերանունները:

Յեզակի

Ուղղ. . . . աշխատում ես գործարանում:
Սեռ. . . . գործիքները դու խնամքով ես պահում:
Տրակ. . . . ավին ստախանովականի կոչում:
Հայց. . . . նշանակեցին ձեր բաժնի ղեկավար:
Բաց. . . . շնորհակալ եմ բոլորը:
Գործ. . . . վոգեվորվում են բանվորները:
Ներգ. . . . նկատվում եմ նվիրվածութուն:
(Դու, քո, քեզ, քեզ, քեզնից, քեզնով, քեզնում)

Հոգնակի

Ուղղ. . . . աշխատում եք գործարանում:
Սեռ. . . . գործիքները դուք խնամքով եք պահում:
Տրակ. . . . ավին ստախանովականի կոչում:
Հայց. . . . նշանակեցին գործարանի բաժինները ղե-
կավարներ:
Բաց. . . . շնորհակալ եմ բոլորը:
Գործ. . . . վոգեվորվում են բանվորները:
Ներգ. . . . նկատվում եմ նվիրվածութուն:
(Դուք, ձեր, ձեզ, ձեզ, ձեզնից, ձեզնով, ձեզնում)

Յերկուրդ դեմքի դերանվան հոլովումը

Յեզակի

Հոգնակի

Ուղղական
Սեռական
Տրական
Հայցական

դու
քո
քեզ
քեզ

դուք
ձեր
ձեզ
ձեզ

Բացառական	քեզնից	ձեզնից
Գործիական	քեզնով	ձեզնով
Ներգոյական	քեզնում	ձեզնում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 21. Կետերի տեղը զբեք փակագծում յե-
ղած անձնական դերանունները:

Յեզակի

Ուղղ. . . . աշխատում ե կոլտնտեսություն մեջ:
Սեռ. . . . աշխատանքը զնահատվում ե:
Տրակ. . . . հանձնեցին ցանքսերի հսկողությունը:
Հայց. . . . նշանակեցին բրիգադիրը:
Բաց. . . . ստանում են աշխատանքի ծրագրերը:
Գործ. . . . հպարտանում են կոլտնտեսականները:
Ներգ. . . . կա մեծ յեռանդ:
(նա, նրա, նրան, նրան, նրանից, նրանով, նրանում):

Հոգնակի

Ուղղ. . . . աշխատում են կոլտնտեսություն մեջ:
Սեռ. . . . աշխատանքը զնահատվում ե:
Տրակ. . . . հանձնեցին ցանքսերի հսկողությունը:
Հայց. . . . նշանակեցին բրիգադիրները:
Բաց. . . . ստանում են աշխատանքի ծրագրերը:
Գործ. . . . հպարտանում են կոլտնտեսականները:
Ներգ. . . . կա մեծ յեռանդ:
(նրանք, նրանց, նրանց, նրանց, նրանցից, նրանցով, նրան-
ցում):

Յերրորդ դեմքի դերանվան հոլովումը

Յեզակի

հոգնակի

Ուղղական	նա	նրանք
Սեռական	նրա	նրանց
Տրական	նրան	նրանց

Հայցական	նրան	նրանց
Բացառական	նրանից	նրանցից
Գործիական	նրանով	նրանցով
Ներգոյական	նրանում	նրանցում:

Անձնական դերանունների տրական և հայցական
հոլովներն իրար նման են թե յեզակիում և թե հոգ-
նակիում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 22. Համեմատեցեք անձնական դերանուն-
ների հոլովները գոյականների հոլովների հետ և առացեք, վեր-
հոլովներն իրար նման են իրենց վերջավորություններով:

Յեզակի			Հոգնակի	
	Դերա- նուն	Գոյական	Դերա- նուն	Գոյական
Ուղղ.	Յես	Քար	Մենք	Քարեր
Սեռ.	Իմ	Քարի	Մեր	Քարերի
Տրակ.	Ինձ	Քարի	Մեզ	Քարերի
Հայց.	Ինձ	Քար	Մեզ	Քարեր
Բաց.	Ինձնից	Քարից	Մեզնից	Քարերից
Գործ.	Ինձնով	Քարով	Մեզնով	Քարերով
Ներգ.	Ինձնում	Քարում	Մեզնում	Քարերում

Անձնական դերանունների բացառական, գոր-
ծիական և ներգոյական հոլովները վերջավորություն-
ները նման են գոյականների նույն հոլովների վեր-
ջավորություններին:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 23. Կետերի տեղը գրեցեք փակագծում
տրված անձնական դերանունները պահանջված հոլովով:

. . . (յես), . . . (դու) և . . . (նա) զնահատականները
դերագանց են: . . . (յես), . . . (դու) և . . . (նա) գրքեր

նվիրեցին: ... (յես), ... (դու) և ... (նա) սիրում են բոլոր ուսուցիչները: ... (յես), ... (դու) և ... (նա) որինակ են վերցնում: ... (յես), ... (դու) և ... (նա) պարծենում են: ... (յես), ... (դու) և ... (նա) մեծ փոփոխություն ե կատարվել:

Որինակ՝ իմ, քո և նրա գնահատականները գերազանց են:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 24. Հետևյալ հոդվածն արտագրեցե՛ք յերկու անգամ: Առաջին դեմքի անձնական դերանունների փոխարեն դրե՛ք յերկրորդ և յերրորդ դեմքի դերանունները:

Յեզակի

Յես գնում եյի դպրոց: Ճանապարհին իմ գիրքը կորավ: Հանկարծ ինձ հանդիպեց ընկերուհիս. նա ինձ շատ եր սիրում և ինձնից չեր ուզում հեռանալ: Նա ինձնով պարծենում եր, վորովհետև ինձնում տեսնում եր վորոշ արժանիքներ:

Հոգնակի

Մենք գնում ելինք դպրոց: Ճանապարհին մեր զրքերը կորան: Հանկարծ մեզ հանդիպեց ընկերուհիս, նա մեզ շատ եր սիրում և մեզնից չեր ուզում հեռանալ: Նա մեզնով պարծենում եր, վորովհետև մեզնում տեսնում եր վորոշ արժանիքներ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 25. Հետևյալ հոդվածից շփեցե՛ք դերանունները և դիմացը նշանակեցե՛ք հոլովը, դեմքը և թիվը:

ՄԻ ՔԱՆԴԵՔ ԹՈՉՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆԵՐԸ

Սուրիկը վորոշել եր թռչունների ձվեր հավաքել:

Անտառի ճանապարհին նա պատահեց Ռուբիկին և ասաց.

— Յես ու դու միասին անտառը տակն ու վրա կանենք: Ինքդ այդ լավ գիտես:

Նրանք այնպես խոսելով հասան անտառ:

Հանկարծ լավեց անտառապահի ձայնը.

— Սպասեցե՛ք, դուք դարձյա՛լ թռչուններին նեղացնելու չեք գնում: Յես յերեկ ձեզ չասացի՞, վոր դուք թռչուններին հանգիստ թողնեք: Բացի ոգուտից նրանք մեզ ինչ փաս են տվել: Թռչունները մեր բարեկամներն են, և նրանց ապահովության համար մենք պիտի շահագրգռված լինենք: Իսկ յեթե նրանց ձվերն ալսոր յես հավաքեմ, վաղը՝ դու, մյուս որը՝ նա, ապա կարճ ժամանակից հետո անտառում ալիս թռչուն չենք ունենա:

Յերեսաներն ամոթահար տուն վերադարձան:

Որինակ՝ Նա. ուղղ. հոլով, 3-րդ դեմք, յեզակի թիվ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 26. Արտագրեցե՛ք հետևյալ նամակը և ընդգծեցե՛ք Դուք, Ձեզ, Ձեր, Ձեզնից քաղաքավարական ձևերը:

ՍԻՐԵԼԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Ստացա Ձեր ուղարկած բացիկը: Դուք գրում եք, վոր պետք է լուրջ ուշադրություն դարձնել դպրոցական պարապմունքների վրա: Շուտով յես Ձեզ կուղարկեմ իմ գնահատականները, վորից Դուք կիմանաք, թե վոր չափով յես կատարում եմ Ձեր խորհուրդները: Ձեզ բարևում են բոլոր դասընկերներս, վորոնք Ձեզնից քաղցր հիշողություններ ունեն:

Բարևներով՝ ԿՈՐՅՈՒՆ

Մեկին հարգանք ցույց տալու համար գործածում են՝ Դուք, Ձեզ, Ձեր, Ձեզնից բառերը. սրանք քաղաքավարական ձևեր են և գրվում են մեծատառով:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 27. Հետևյալ հատվածից ընտրեցե՛ք անձնական դերանունները և կազմեցե՛ք նախադասություններ:

«Ուր ել գնաք, ականջ դրեք ժողովրդի սրտի ձայնին, Հաճախ սիրով նրան պատկերացե՛ք և անխառն նրա գլխին,

Յեւ պարտիզան խմբերը վողջ վարեք հզոր ձեր զորքի հետ,
 Նրանց մեջ ե ուժը հողի, ո՞վ հսկաներ ամենագետ:
 Թո՛ւք, փո՛ւք ամենուրեք տղրուկ ու նենգ չար թշնամուն,
 Վառեք արնոտ ցեղը նրա, մոխիրն ամեն տվեք քամուն»...

Դեմը յեւով մի սուրհանդակ՝ փախած ցարի սև բանակից:
 — Մենք ել անհող, աղքատ մարդիկ, ցարը զոռով ե մեզ
 բերել,

Հիմա գիտենք, թե դյուցադունն ո՞ւմ համար ե կռվի յեւել:
 Ձեր զենքերն են յեղան ու թուր, մենք բերել ենք զենք
 ու զրահ:

Հանձնվում ենք ձեր հավատին՝ կռվի լեշներ ցարի վրա:
 Ասին նրանք, և Ստալին դյուցազնն ուրախ ու լուռ
 խորհեց,

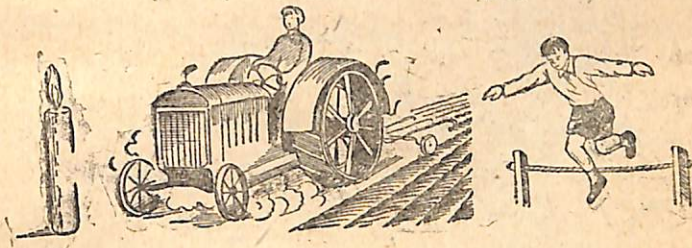
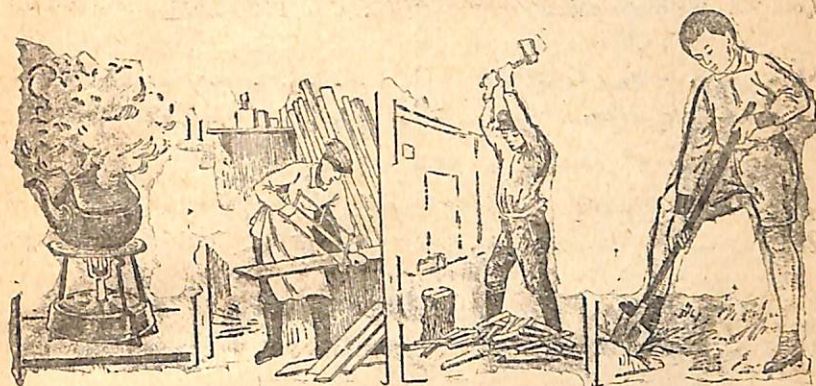
Արևի պես նա ժպտալով նրանց մի ալ զրոշ տվեց,
 Զորքը նորից առաջ վարեց դեպի Լենին դյուցազնը մեծ:
 (Հ. Շիրազ)

Որինակ՝ նրա զրքերը նոր են:

Յ. Բ Ա Յ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 28. Հետևյալ բառերը կարդացե՛ք նկարների
 կարգով աջնալես, վոր իմացվի, թե ի՞նչ ե անում կամ ի՞նչ ե
 լինում ամեն մեկը:

Յատկում ե, փորում ե, կոտորում ե, վազում ե, վառ-
 վում ե, յեռում ե, փախչում ե, սղոցում ե, վարում ե:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 29. Կատարած գործողություններով իմացե՞ք առարկաները և նրանց անունները գրեցե՞ք կետերի տեղը:
(Բանավոր)

..... մայում ե:	 դայլայում ե:
..... մոնչում ե:	 բացվում ե
..... բառաչում ե:	 ծաղկում ե:
..... վրնջում ե:	 հոսում ե:
	 ծաղում ե:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 30. Արտագրեցե՞ք և ընգզծեցե՞ք այն բաները, վորոնք ցույց են տալիս, թե ի՞նչ են անում առարկաները: Նրանց մոտ փակագծի մեջ գրեցե՞ք և հարցերը:

Առյուծը մոնչում ե: Գայլը վորոնում ե: Խոզը խորդում ե: Արագիլը կափկափում ե: Սոխակը դայլայում ե: Սարյակը ճովողում ե: Բուն վայում ե: Կռունկը կռկռում ե: Կաշաղակը կչկչում ե: Ճնճղուկը ճովողում ե: Արջը մրթմրթում ե:

Որինակ՝ Առյուծը (ի՞նչ ե անում) մոնչում ե:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 31. Արտագրեցե՞ք կետերի տեղը գնելով փակագծում արված բաները և առացե՞ք ինչ են լինում առարկաները:

Տերերը դեղնում ե: Զուրը . . . : Սառույցը . . . : Ծառը . . . : Ռումբը . . . : Գետը . . . : Պատղը . . . : Ծաղիկը . . . : Վառարանը . . . : Բամին . . . : Յերկինքը . . . : Անձրևը . . . : Յերկիրը . . . :

(գոլորշիանում ե, հոսում ե, ծաղկում ե, կանաչում ե, տեղում ե, պայթում ե, վառվում ե, պատվում ե, հալվում ե, փչում ե, վորոտում ե, հասունանում ե):

Այն բաները, վորոնք ցույց են տալիս առարկայի ինչ լինելը կամ ինչ անելը, կոչվում են բայ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 32. Արտագրեցե՞ք հետևյալ վրտանավորը և ընգզծեցե՞ք բայերը:

ԼՈՒՍԻՆԸ

Գիշերվա մթնում	Յեվ նա արտերին
Արտերն են ծփում,	Ասում ե կարծես՝
Լուսինը վերից	Կզա առափոտ,
Ժպտում ե նորից:	Կշողա արև,
Շողում ե կրկին	Կայցելեն ձեզ մոտ
Դեմքով ժպտերես	Տրակաոր ու կոմբայն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 33. Հետևյալ վրտանավորից արտագրեցե՞ք միայն բայերը:

Կապույտ ծովն ե արեկոծվում,
Յեվ շնչում են հովերը գով,
Իսկ մենք լողում ենք շատ հեռու,
Սալառնում ենք նոր բարձրունքով:
Գունմ ենք մենք առաջ անառ,
Ինչպես արևը՝ յերկինքում,

Կառուցում ենք մարտեն, դոմնա,
Մեծ զավոդներ ենք վեր ձգում:
(Յանկա Կուպալա)

ա. ԲԱՅԵՐԻ ԽՈՆԱՐՀՈՒՄԸ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 34. Արտագրեցեք միայն գերանունները և բայերը:

Յեղակի	Հոգնակի
Յես գնում եմ դպրոց:	Մենք գնում ենք դպրոց:
Դու գնում ես թատրոն:	Դուք գնում եք թատրոն:
Նա գնում է կինո:	Նրանք գնում են կինո:
Յես կարդում եմ գիրք:	Մենք կարդում ենք գիրք:
Դու կարդում ես նամակ:	Դուք կարդում եք նամակ:
Նա կարդում է թերթ:	Նրանք կարդում են թերթ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 35. Արտագրելիս կետերի տեղը դրեք խա-
ղում եմ բայը՝ համապատասխան վերջավորութուններով:

Յես . . . (լինչ եմ անում)	Մենք . . . (լինչ ենք անում)
Դու . . . (լինչ ես անում)	Դուք . . . (լինչ եք անում)
Նա . . . (լինչ ե անում)	Նրանք . . . (լինչ են անում)

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 36. Հետևյալ հոգվածի մեջ յես, դու, նա
անձնական գերանունները փոխարինեցեք մենք, դուք, նրանք գեր-
անուններով և ընդգծեցեք բայերի վերջավորութունները:

Յես գնացի դպրոց, դու գնացիր տուն, իսկ նա գնաց
կինո: Յես դպրոցից յեկա տուն, դու կինոյից յեկար դպ-
րոց, իսկ նա կինոյից յեկավ տուն:

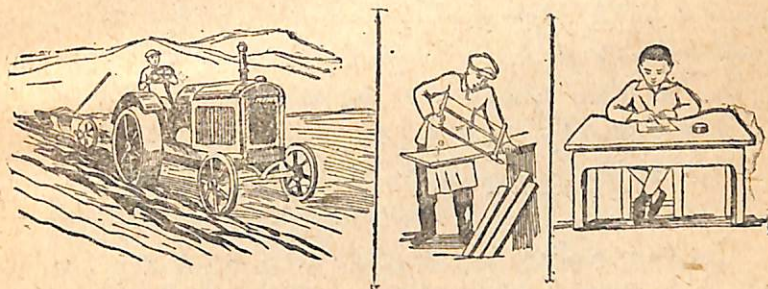
ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 37. Հետևյալ նախադասութուններն ար-
տագրեցեք՝ մենք, դուք, նրանք գերանունները փոխելով յես, դու,
նա գերանուններով:

Մենք աշխատում ենք հանդում:
Դուք աշխատում եք գործարանում:
Նրանք աշխատում են հանքերում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 38. Հետևյալ նախադասութուններն ար-
տագրեցեք՝ դարբին, հյուսն և կոմբայն բառերը հոգնակի դարձ-
նելով:

Դարբինը շիկացնում է, կռում է և կոփում է:
Հյուսնը կտրում է, տաշում է և շինում է:
Կոմբայնը հնձում է, կալում է և զտում է:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 39. Արտագրեցեք՝ կետերի տեղը դնելով
համապատասխան բայեր:

ՀՅՈՒՄՆԸ, ՏՐԱԿՏՈՐԻՍԸ ՅԵՎ ԱՇԱԿԵՐՏԸ

Հյուսնը տրակտորիստին ասում է՝ «Յես . . . տախ-
տակը, դու . . . արտը, իսկ նա (աշակերտը) . . . դասը»:
Աշակերտը հյուսնին ասում է՝ «Յես . . . դասը, դու
. . . տախտակը, իսկ նա (տրակտորիստը) . . . արտը»:
Տրակտորիստն աշակերտին ասում է՝ «Յես . . . ար-
տը, դու . . . դասը, իսկ նա (հյուսնը) . . . տախտակը»:

Բայերի վերջավորութունները փոփոխվում են և
թվով ու դեմքով համաձայնվում են անձնական դե-
րանուններին:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 40. Հետևյալ հոդվածն արտագրեցէր յերկու անգամ՝ առաջին անգամ յես դերանունը փոխարինեցէր դու դերանունով, իսկ յերկրորդ անգամ՝ նա դերանունով:

ՅԵՍ ԻՆԶՊԵՍ ԵՄ ԱՆՅԿԱՅՆՈՒՄ ՈՐՍ

Առաջնության յես արթնանում եմ, հագնվում, լվացվում, սանրվում, ապա նախաճաշում եմ և զրքերս վերցրած՝ գնում եմ դպրոց: Դպրոցում լսում եմ ուսուցիչներին, ակտիվ կերպով մասնակցում եմ դպրոցական պարապմունքներին:

Դասերից հետո մի ժամով գնում եմ ընթերցարան, կարդում եմ և վերադառնում տուն՝ ցերեկվա ժամի յերկուսին: Ժամի յերեքին ճաշում եմ, մի ժամ հանգստանում եմ, վորից հետո գնում եմ զբոսանքի: Զբոսանքից հետո գնում եմ պիտենրական ջուրատի պարապմունքներին: Յերեկոյան նորից պատրաստում եմ դասերս, ընթրում եմ և քնում եմ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 41. Շղագրով տպված բառերի տեղը զրեցեք փակագծերում յեղած բառերը և բայերը փոփոխեցէր ինչպես հարկավոր է:

Դու սիրում ես լողալ (յերեխաները): Ձկնորսները ձուկ են բռնում (մենք): Յերեխաները մարմնամարզությամբ են զբաղվում (դուք): Զիւերը հոգնածութլունից ծանր են շնչում (դու): Աւակետները վաղ առաջնության դպրոց են գնում (նա): Բանվորներն առաջնության աշխատանքի յեն գնում (յես): Աւակետները դպրոցում սովորում են (դու): Կոլցնետականները դաշտում աշխատում են (նա): Յես այսոր քաղաք եմ գնալու (ուսուցիչները): Պիոներները լազեր են գնում (նա): Հովիվները սարն են բարձրանում (դու): Աղջիկները ծաղիկ են հավաքում (նա): Տղաները խաղում են (յես): Վարմնադիրները շարում են (դու):

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 42. Հետևյալ վտանավորից ջուկեցէր բայերը և վորոշեցէր նրանց թիվը ու դեմքը:

Հովիվ, հովվուհի նստոտած շարքով
Կթում են ուրախ և անհոգ խնդում,
Յերբեմն ել այրված անուշիկ յերգով
Սեր են դարթեցնում մեկ-մեկի սրտում:
Վերջացավ արդեն վոչխարի կիթը,
Կաթսաներ տարան թարմ կաթնով լիքը:
Մեկն ել գդակը շարժելով ոգում,
Դեռ գառնաբաժին՝ «հեյ, յեկ» ե կանչում:
Յերկար չանցնելով, սարի գագաթին
Դառների կայտառ հոտը յերևաց:
Պառնվելով նրանք մայրերի հոտին՝
Բերկրանքի հույզով մայում են ցրված:
Կանչում են, բայում գառն ու մաքին,
Անուշ ձայներով փնտում են միմյանց:
Վորը գտնելով իրա գառնուկին,
Ծծել ե տալիս, փայելով սրտանց,
Վորը խաղում ե մոր հետ կուշտ փորով,
Վորն ել մնում ե տխուր մայելով:
Յեւ ամեն անգամ գառը մեր տալիս
Կարծես թե անուշ համերգ են տալիս:

(Վ. Միրախյան)

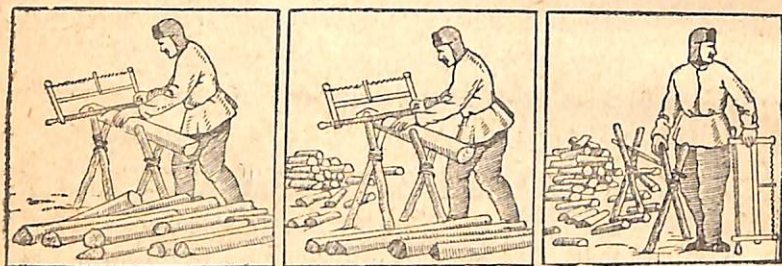
Բ. ԲԱՅԻ ՆԵՐԿԱ, ԱՆՅՅԱԼ ՅԵՎ ԱՊԱՌՆԻ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 43. Հետևյալ նախադասութլունները կարգացեք համապատասխան նկարների կարգով:

Մեքենան հնձեց, մեքենան հնձում է, մեքենան հըն-
ձելու յե:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 44. Շինել և ողողել բայերով կազմեցեք
նկարների բովանդակությունը համապատասխանող նախադասու-
թյուններ:

Բայերը կարող են ունենալ ներկա, անցյալ և
ապառնի ժամանակների ձևեր:

Ներկա ժամանակը ցույց է տալիս, վոր գործո-
ղությունը կատարվում է հիմա, այսինքն խոսելու
բույեյին:

Անցյալ ժամանակը ցույց է տալիս, վոր գործո-
ղությունը կատարվել է անցյալում, այսինքն խոսե-
լու ժամանակից առաջ:

Ապառնի ժամանակը ցույց է տալիս, վոր գործո-
ղությունը կատարվելու յե հետո, այսինքն՝ խոսելու
ժամանակից հետո:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 45. Ձեր տետրակներում հետևյալ որինա-
կի ձևով տվեք խաղալ, պարել և յերգել բայերի յերեք ժամանակ-
ները:

Ն ե Ր Կ ա	Ա ն ց յ ա լ	Ա պ առ ն ի
Յես կարդում եմ	Յես կարդացի	Յես կարդալու յեմ
Յես գնում եմ	Յես գնացի	Յես գնալու յեմ
Յես հագնվում եմ	Յես հագնվեցի	Յես հագնվելու յեմ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 46. Արտագրեցեք՝ լրացնելով անցյալ և ա-
պառնի ժամանակները:

Ն ե Ր Կ ա	Ա ն ց յ ա լ	Ա պ առ ն ի
Կառուցում եմ		
Սովորում եմ		
Հետաքրքրվում եմ		
Ոժանդակում եմ		

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 47. Հետևյալ բայերը դառավորեցեք յերեք
այլուանակներում ըստ գործողության ցույց տված ժամանակի:

Յես կարգացի: Յես կարդում եմ: Յես կարդալու յեմ:
 Յես գրելու յեմ: Յես գրեցի: Յես գրում եմ: Դու գնում
 ես: Դու գնալու յես: Դու գնացիր: Դու խաղալու յես:
 Դու խաղացիր: Դու խաղում ես: Նա յերգում ե: Նա յեր-
 գելու յե: Նա յերգեց: Նա վազեց: Նա վազում ե: Նա վա-
 ղելու յե:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 48. Արտագրեցեք միայն դերանունները և
 բայերը:

Յես գնում եմ Թբիլիսի:	Մենք գնում ենք Թբիլիսի:
Դու գնում ես Բազում:	Դուք գնում եք Բազում:
Նա գնում է Մոսկվա:	Նրանք գնում են Մոսկվա:

ՆԵՐԿԱ ԺԱՄԱՆԱԿ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 49. Հետևյալ ձևով խոնարհեցեք սովորել,
 պատմել և նկարել բայերը:

Յեզակի	Հոգնակի
Խաղում եմ	Խաղում ենք
Խաղում ես	Խաղում եք
Խաղում է	Խաղում են

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 50. Արտագրեցեք միայն դերանունները
 և բայերը:

Յես գնացի Թբիլիսի:	Մենք գնացինք Թբիլիսի:
Դու գնացիր Լենինգրադ:	Դուք գնացիր Լենինգրադ:
Նա գնաց Խարկով:	Նրանք գնացին Խարկով:

ԱՆՅՅԱԼ ԺԱՄԱՆԱԿ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 51. Հետևյալ ձևով խոնարհեցեք պատմել,
 նկարել և շարադրել բայերը:

Յեզակի	Հոգնակի
Խաղացի	Խաղացինք

Խաղացիր	Խաղացիր
Խաղաց	Խաղացին

Խաղում եյի	Խաղում եյինք
Խաղում եյիր	Խաղում եյիք
Խաղում եր	Խաղում եյն

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 52. Արտագրեցեք միայն բայերը:

Յես գնալու յեմ դպրոց:	Մենք գնալու յենք դպրոց:
Դու գնալու յես թատրոն:	Դուք գնալու յեք թատրոն:
Նա գնալու յե ակումբ:	Նրանք գնալու յեն ակումբ:

ԱՊՍՈՒՆԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 53. Հետևյալ ձևով խոնարհեցեք նկարել,
 պատմել և սղոցել բայերը:

Յեզակի	Հոգնակի
Խաղալու յեմ	Խաղալու յենք
Խաղալու յես	Խաղալու յեք
Խաղալու յե	Խաղալու յեն

Ձայնավորով վերջացած բառերին հաջորդող միա-
 վանկ ոժանդակ բայերից առաջ յ ե գրվում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 54. Հետևյալ հոլովածից ընտրեցեք բայերը
 և գրեցեք յերեք սյունակներում ըստ ժամանակների:

Սուբիլը սենյակը մաքրեց, նստեց ու սկսեց գիրք
 կարդալ: Ներս մտավ Սուբիկի ընկերը՝ Մաշան, և ասաց.
 «Դրսում յերեսաները ձնադնդի յեն խաղում և հմուշկնե-
 րով սղոցում են»: Նրանք ել գնացին և մասնակցեցին խա-
 ղին:

Նրանք ասացին. «Վաղը նորից գալու յենք, նորից խա-
 ղալու և ուրախանալու յենք»: Յերեսաները շատ ուրա-
 խացան, շարք կանգնեցին և վերադարձան դպրոց:

Բայի փոփոխումն ըստ դեմքերի, թվերի և ժամանակների կոչվում է խոնարհում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 55. Զոկեցեք բայերը և դարձրեք ներկա ժամանակ:

ՀԱՌԱՉԱՆՔ

Մըթնեց: Ծերունին լուռ չարչարանքով
Մի քանի կոճվեր դրեց կըրակին,
Նորից բարեկեց իր յերկրի կարգով
Ու բարի մաղթեց ջահել ղոնաղին:

Ու նստոտեցինք իրար դեմ ու դեմ
Սաստկությամբ վառվող կըրակի շուրջը,
Մեր առջև ձորն է թըշշում խավարչտին,
Մեր դեմը խաղում ձորերի շունչը:

(Հ. Թ.)

Որինակ՝ մթնեց—մթնում է:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 56. Զոկեցեք բայերը և դարձրեք անցյալ ժամանակ:

Գոռում են, դողում թմկա ձորերը,
Կանգնած է թաթուլ Շահի հանդիման.
Զարկում են, զարկվում դուշման զորքերը,
Արյունը հոսում են Քուի նման:

(Հ. Թ.)

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 57. Զոկեցեք բայերը և դարձրեք ապագա նի ժամանակ:

Պտույտ է գալի չքնաղ տիրուհին,
Անցնում է, հսկում սեղաններն ամեն,
Հորդորում, խնդրում, վոր ուրախ լինին,
Վոր լինն ու առաք բաժակներ քամեն:

(Հ. Թ.)

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 58. Հետևյալ հատվածից շոկեցեք բայերը՝ փոխելով նրանց թիվը և ժամանակը:

Ծագում է մանուկ արևը զարնան
Կովկաս լեռների ձյունի պատնեշից,
Զարթնում են մեկ-մեկ սարերն աննման,
Զմրան անվրդով քնի մշուշից:
Ահա Լավարի վիթխարի ուսին
Բազմում է արփին թարմացած ուժով,
Սարեր ու ձորեր իրար յերեսին
Նայում են, ժպտում ամպի մշուշով...
Վերջին ձյուններն ել արդեն հալ ընկան,
Արտասվեց իսկույն լեռների հսկան,
Ամեն մի ձորից աղբյուր է հոսում,
Ամեն մի թփից բլբուլ է խոսում:

(Վ. Միրաբյան)

Որինակ՝ ծագում է—ծագեցին, ծագելու յեն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 59. Զոկեցեք բայերը և փոխեցեք նրանց դեմքն ու ժամանակը:

Զարկում են, զարկվում դուշման զորքերը,
Արյունը հոսում են Քուի նման.
Յերգում է աշուղն իր Շահի սերը,
Անհուն գանձերը ու փառքն անսահման...

Լսում է մատաղ թմկա տիրուհին.
Յեվ վրդովում են իր միտքը թագուն
Դավաճան գործի ամոթը խորին
Յեվ արքայական փառքն ու մեծություն...

(Հ. Թ.)

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 60. Ինքներդ կազմեցեք յերեք նախադասութիւն ներկա ժամանակով, յերեք նախադասութիւն անցյալ ժամանակով, յերեք նախադասութիւն ապառնի ժամանակով:

Ձեր կազմած նախադասութիւններէ մեջ գործածեցեք հետեյալ բայերը՝ կրել, կարել, տալ, վազել, գնալ, խաղալ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 61. Հետեյալ ձևով խոնարհեցեք սովորել, նկարել, պատմել, կարդալ բայերը:

Ն ե ռ կ ա	Ա ն ց յ ա լ	Ա պ առ ն ի
Յեա գրում եմ	Յեա գրեցի	Յեա գրելու լեմ
Դու գրում ես	Դու գրեցիր	Դու գրելու յեա
Նա գրում է	Նա գրեց	Նա գրելու յի
Մենք գրում ենք	Մենք գրեցինք	Մենք գրելու լենք
Դուք գրում եք	Դուք գրեցիք	Դուք գրելու յեք
Նրանք գրում են	Նրանք գրեցին	Նրանք գրելու լեն

Ն ե ռ կ ա	Ա ն ց յ ա լ	Ա պ առ ն ի
Յեա գրում եյի	Յեա պիտի գրեմ	
Դու գրում եյիր	Դու պիտի գրես	
Նա գրում եր	Նա պիտի գրի	
Մենք գրում եյինք	Մենք պիտի գրենք	
Դուք գրում եյիք	Դուք պիտի գրեք	
Նրանք գրում եյին	Նրանք պիտի գրեն	

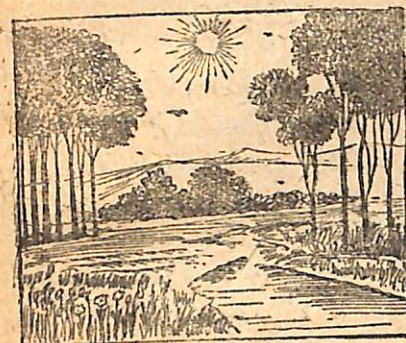
ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 62. Հետեյալ վոտանաւորից չոկեցեք բայերը և փոխեցեք նրանց թիվը:

Աշունն ել յեկավ Գուգարք աշխարհում,
Սարին ու դաշտին այլ կյանք է յեռում:
Խուզելով դառան, լուսնարի բուրդը,
Քոչել են բինեն, թողնելով յուրդը:

Լեռներից գլարթ գիրացած հոտեր
Ձմեռվան համար իջել են դաշտեր:
Յուրդերը դատարկ սեին են տալիս,
Աղբյուր ու ծաղիկ վողբում են, լալիս:
Մենակ խաղում է, թռչկոտում պալարան,
Սարեր ու ձորեր մնացին նրան:
Արծիվն ել ախուր նստած ժայտերին՝
Վորսեր է փնտռում իր սոված փորին:
(Վ. Միրախյան)

Գ. ԲԱՅԻ ԺԽՏԱԿԱՆ ՁԵՎԸ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 63. Ի՞նչ տարբերութիւն կա աջ ու ձախ սյունակներում գրվածների միջև:
Նրանք համապատասխանում են նկարների բովանդակու-
թյանը:

Դ Ր ա կ ա ն

Ձյունն արդեն հալվեց:
Խոտը կանաչում է ամեն տեղ:
Ծառերը ծաղկում են:
Ծաղիկները բացվում են:
Յերգում են թռչունները:
Գարունն արդեն յեկել է:

Ժ խ Տ ա կ ա ն

Ձյունը դեռ չի հալվել:
Խոտը դեռ չի կանաչել ամեն տեղ:
Ծառերը չեն ծաղկել:
Ծաղիկները չեն բացվել:
Թռչունները չեն յերգում:
Գարունը դեռ չի յեկել:

Բայի ժխտական ձևը ցույց է տալիս, վոր դոր-
ծողությունը հերքվում է, մերժվում է:

Բայը ժխտական ձևի դարձնելու համար ավելաց-
վում է չ մասնիկը, վորը պրվում է բայի կամ ոժան-
գակ բայի առաջից:

Որինակ՝ կարդալ, չկարդալ. ուտել, չուտել. տեսա,
չտեսա. ծաղկել են, չեն ծաղկել և այլն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 64. Հետևյալ ձևով խոնարհեցեք գրել և
նվագել բայերը:

Ն ե ռ կ ա	
Դ ը ա կ ա ն	Ժ խ տ ա կ ա ն
Կարդում եմ	Չեմ կարդում
Կարդում ես	Չես կարդում
Կարդում ե	Չի կարդում
Կարդում ենք	Չենք կարդում
Կարդում եք	Չեք կարդում
Կարդում են	Չեն կարդում

Ա ն ց յ ա լ	
Դ ը ա կ ա ն	Ժ խ տ ա կ ա ն
Կարդացի	Չկարդացի
Կարդացիր	Չկարդացիր
Կարդաց	Չկարդաց
Կարդացինք	Չկարդացինք
Կարդացիք	Չկարդացիք
Կարդացին	Չկարդացին

Ա, ա կ ա ն ի	
Դ ը ա կ ա ն	Ժ խ տ ա կ ա ն
Կարդալու յեմ	Չեմ կարդալու
Կարդալու յես	Չես կարդալու
Կարդալու յե	Չի կարդալու
Կարդալու յենք	Չենք կարդալու
Կարդալու յեք	Չեք կարդալու
Կարդալու յեն	Չեն կարդալու

Բայերը ժխտական ձևով խոնարհելու ժամանակ
ոժանդակ բայը (եմ, ես, ե, ենք, եք, են, եյի, եյիր,
եր, եյինք, եյիք, եյին) առաջ է ընկնում և իր սկզբից
ունենում է չ ժխտական մասնիկը:

Յեղակի յերբորդ դեմքի ե ոժանդակ բայը ժխտա-
կան ձևի խոնարհման ժամանակ փոխվում է և դառ-
նում չի:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 65. Արտադրեցեք հետևյալ հոգվածը՝ ամեն
մի բայի առաջ դնելով չ ժխտական մասնիկը, և առաջնք՝ կհա-
մադատաթխանի՝ արդյոք պատմվածքի բովանդակությունը «Ա-
մառ» վերնագրին:

Ա, Մ Ա, Ռ

Արևը խոնձում է, հունձը հասունանում է, խոտը
հնձվում է: Խոտհարքներում գերանդինները շաչում են:
Կոլտնտեսականների անասունները սարն են բարձրանում:
Լեռները կանաչում են, այգիներում խաղողը հասունա-
նում է: Յերեխաները լողանում են գետերում ու լճերում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 66. Հետևյալ հոգվածից և քառյակներից
չոկեցեք ժխտական բայերը:

Յերվանդն այսոր իր դասերը չէր սովորել, զրա համար դպրոց չգնաց: Նա արդեն չի ուզում գնալ, վորովհետեւ դասագրքեր չունի և չի ել ցանկանում գնել: Նա չի ուզում սովորել և կանոնավոր չի հաճախում դպրոց: Հարկավոր է դաստիարակչական միջոցներ ձեռք առնել, վորովհետեւ նա չխուսափի սովորելուց:

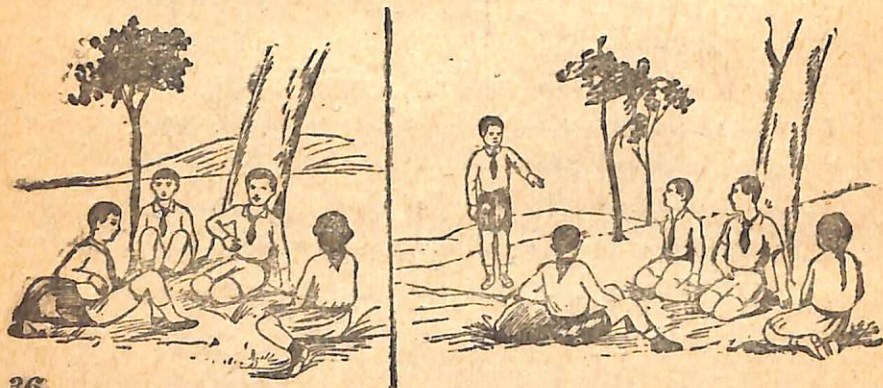
— Ձեւով, եղ չեւով,
 Վեր չի գցել դեռ,
 Մոտին թու եւով—
 Խոզապարկուկ եր...
 (Հ. Թ.)

Ինձ չես լսում,
 Ձեռ ամսոսում,
 Ել չես ասում՝
 Ինչ կընեմ յես...
 (Հ. Թ.)

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 67. Ինքներդ կազմեցե՛ք հինգ նախադասութիւն ժխտական բայով:

Դ. ԲԱՅԻ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ՁԵՎԸ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 68. Կարդացե՛ք աջ ու ձախ սյուշակներում գրվածը և ասացե՛ք՝ ինչ տարբերութիւն կա նրանց միջև:

1. Պատրաստում ես քո դասերը:
2. Պատրաստում եք ձեր դասերը:
3. Գնում ես աշխատանքի:
4. Գնում եք աշխատանքի:
5. Կարդում ես գեղարվեստական գրքեր:
6. Կարդում եք գեղարվեստական գրքեր:

1. Պատրաստիր քո դասերը:
2. Պատրաստեցե՛ք ձեր դասերը:
3. Գնա՛ աշխատանքի:
4. Գնացե՛ք աշխատանքի:
5. Կարդա՛ գեղարվեստական գրքեր:
6. Կարդացե՛ք գեղարվեստական գրքեր:

Բայի այն ձևը, վոր ցույց է տալիս, թե խոսողն իր խոսակցին հրամայում, խնդրում կամ խորհուրդ է տալիս՝ մի բան անել կամ լինել, կոչվում է հրամայական:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 69. Հետևյալ ձևով խոսարհեցե՛ք վազել, խաղալ, գնալ, խոսել բայերը:

Դրական ձեւ
 Յես կարդում եմ
 Դու կարդում ես
 Նա կարդում է
 Մենք կարդում ենք
 Դուք կարդում եք
 Նրանք կարդում են

Հրամայական ձեւ

 Դու կարդա

 Դուք կարդացե՛ք

Բայի հրամայական ձևն ունի միայն չերկրորդ դեմք՝ յեզակի և հոգնակի թվերով: Հրամայական ձևի վերջին ձայնավորի վրա շեշտ է դրվում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 70. Հետևյալ փորձերով թյուներն արտա-
գրելիս ընտրեցեք բայերի հրամայական ձևերը և կազմեցեք
ինքնուրույն նախադասություններ:

Դավիթն ել անա սարի գագաթին
կանգնած գոռում և վիշապի նման.

— Ով քնած եք՝ արթուն կացեք,

Ով արթուն եք՝ լեկեք, կեցեք,

Ով կեցել եք՝ զենք կապեցեք,

Ձենք եք կապել, ձի թամբեցեք,

Ձի յեք թամբել, յեկեք, հեծեք,

Հետո չասեք, թե մենք քնած—

Դավիթ գող-գող յեկավ, զնաց:

(Հ. Թ.)

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 71. Հետևյալ ձևով խոնարհեցեք առաջար-
կել, ստանալ, ընտրել, աշխատել և կարգալ բայերը:

Ն ե ռ կ ա		Ա ն ց յ ա լ	
Դրական	Ժխտական	Դրական	Ժխտական
Դրում եմ	Չեմ գրում	Դրեցի	Չգրեցի
Դրում ես	Չես գրում	Դրեցիր	Չգրեցիր
Դրում ե	Չի գրում	Դրեց	Չգրեց
Դրում ենք	Չենք գրում	Դրեցինք	Չգրեցինք
Դրում եք	Չեք գրում	Դրեցիք	Չգրեցիք
Դրում են	Չեն գրում	Դրեցին	Չգրեցին
Դրիր	Մի գրիր	Դրում եյի	Չեյի գրում
Դրեցեք	Մի գրեք	Դրում եյիր	Չեյիր գրում
		Դրում եր	Չեր գրում
		Դրում եյինք	Չեյինք գրում
		Դրում եյիք	Չեյիք գրում
		Դրում եյին	Չեյին գրում:

Ա պ ա ո ն ի	
Դրական	Ժխտական
Դրելու յեմ	Չեմ գրելու
Դրելու յես	Չես գրելու
Դրելու յե	Չի գրելու
Դրելու յենք	Չենք գրելու
Դրելու յեք	Չեք գրելու
Դրելու յեն	Չեն գրելու

Ե. ԲԱՅԻ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆԻ ԺԽՏԱԿԱՆ ՉԵՎԸ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 72. Կարգացեք և ասացեք՝ ի՞նչ տարբե-
րություն կա գծի աջ և ձախ կողմում ապված նախադասու-
թյունների միջև:

Գնա անտառ:

Խոսի՛ր ու պարի՛ր:

Խաղա՛ ու զբոսնի՛ր:

Մի՛ գնա անտառ:

Մի՛ խոսի՛ր ու մի՛ պարի՛ր:

Մի՛ խաղա՛ ու մի՛ զբոսնի՛ր:

Բայի հրամայական ձևի ժխտականը կազմվում է
մի արգելականով:

Բայի հրամայական ձևի շեշտը դրվում է մի՛ ար-
գելականի վրա:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 73. Կազմեցեք ծիծաղել, ցատկել, նստել,
գոռոզանալ, սպառնալ բայերի հրամայականները և հրամայական
ժխտականները:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 74. Արտադրեցեք և դրեք հրամայական-
ների շեշտը համապատասխան տեղերում:

Առավոտը շուտ վեր կաց, հագնվիր, լվացվիր, նախա-
ճաշիր և գնա դպրոց: Դասի զանգը տալուն պես մտիր
դասարան և նստիր տեղդ: Ուշադրությամբ լսիր ուսուց-
չին և կատարիր նրա հանձնարարությունները: Դասամի-
ջոցներին մի մնա դասարանում, մի վաղվդիր միջանցքում,
մի խանգարիր ընկերներիդ խաղերը, ընդհակառակը, մա-
քուր ոգի մեջ դու ինքդ կազմակերպիր կուրսուրական
խաղեր: Դասերից մի ուշանա:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 75. Հետևյալ վոտանավորից ջոկեցեք բա-
յերը և դարձրեք հոգնակի հրամայական:

Ստալինյան դու ողաչու, թուր, սուրան դեպի վերև,
Ճախրիր ողում, խաղեր արան, վորպես բազե յեթերաթև,
Յեվ այնտեղից նայիր, դիտիր սահմանները ազատ

յերիդի,

Վոր չլինի մեր դեմ դավե նհնգ ու խարդախ, լիբը
թշնամին:

Իսկ յերբ տեսար՝ փորձ են անում թեվակոխել սահմանից
ներս,

Խփիր, ջարդիր, շանթահարիր անկոչներին այն սևերես:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 76. Հետևյալ վոտանավորից ջոկեցեք բա-
յերը և դարձրեք յեղակի թիվ հրամայական:

Հեյ, ծեցեք ու ծաղկեցեք,
Վառ բուրավետ ծաղիկներ,
Ձեր գույներով զարդարեցեք
Հայրենիքս վոսկեհեր:
Յեվ դուք, գարնան ջրեր վաբար,

Կարկաչեցեք, հոսեցեք,
Վես սարերից սահեցեք վար,
Դաշտ ու այգի ջրեցեք:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 77. Արտադրեցեք հետևյալ հոգվածը: Հրա-
մայականի վրա դրեք շեշտ:

Յեղիր հարվածային, պահպանիր պետական գույքը,
հաճախիր ակումբ և կարգա գեղարվեստական գրքեր: Ու-
նեցիր քո որվա ոեծիմը և խիստ կերպով պահպանիր նրա
կանոնները: Ժամանակին քնիր և ժամանակին վեր կաց:
Ամեն առավոտ մասնակցիր լիցքային մարզանքներին: Ակ-
տիվ կերպով մասնակցիր հասարակական աշխատանքներին:
Ժամանակին կատարիր քո բոլոր պարտականությունները:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 78. Ինքներդ կազմեցեք 5 նախադասու-
թյուն հրամայական և 5 նախադասություն արդելական ձևի
բայերով:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 79. Հետևյալ վոտանավորից ջոկեցեք հրա-
մայական ձևի բայերը և վորոշեցեք նրանց դեմքն ու թիվը:

Ե՛յ, հսկեցեք, ի՛նչ եք քնում,
Քա՛ջ զինվորներ թաթուլի.
Ո՛վ ե, տեսեք, տանջվում մթնում,
Քու՛ն չի աչքին մոտ գալի:
Վե՛ր կացեք, վե՛ր, ամբողջ գիշեր
Մարդ ե գնում ու գալի,
Հե՛յ, զարթնեցեք, առն՛ժ քաջեր,
Պահապաններ թաթուլի:

Վե՛ր կացեք, վե՛ր, հարբեցրել ե՛
Ի՛ր հաղթական հյուրերին,

Բայ ե անում դուռն ու դարստ
Ձեր դավաճան տիրուհին:

Դավ... դավ... յեկեք... պահանակ... կոչնակ...
Ձենք առեք շնու... ձի հեծեք, ձի...
Ճոնչում են, դղրդում են
Դարպասները յերկաթի...

(Հ. Թ.)

Որինակ՝ Հսկեցեք—հոգնակի թիվ, յերկրորդ դեմք:

Գ. ԲԱՅԻ ԱՆՈՐՈՇ ՁԵՎԸ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 80. Հետևյալ նախադասություններից արտադրեցեք այն բառերը, վորոնք պատասխանում են ի՞նչ անել և ի՞նչ լինել հարցերին:

- (Ի՞նչ լինել) լինել մաքրասեր:
(Ի՞նչ լինել) դառնալ հարվածային:
Հաջորդ աշխատանքների համար (ի՞նչ անել) պատասխանել ժամանակին:
(Ի՞նչ անել) բարձրացնել աշխատանքի արտադրողականությունը:
(Ի՞նչ անել) պահպանել կարգալու առողջապահական կանոնները:
Գրավոր աշխատանքները (ի՞նչ անել) կատարել թարմ ժամանակ:
Յուրաքանչյուր ժամ աշխատելուց հետո 15 րոպե (ի՞նչ անել) դադար տալ:
(Ի՞նչ անել) դառնալ որինակելի աշակերտ:

Բայի այն ձևը, վորը պատասխանում է ի՞նչ անել կամ ի՞նչ լինել հարցերին, կոչվում է բայի անորոշ ձև:

Բայի անորոշ ձևն ունենում է ել կամ ալ վերջավորությունը:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 81. Արտադրեցեք հետևյալ նախադասությունների բայերը՝ անորոշ ձևի վերածելով:

1. Լսիր ուսուցչին	1. Լսել ուսուցչին
2. Պատրաստիր դասերդ	2.
3. Մասնակցիր աշխատանքներին	3.
4. Դարձիր հարվածային	4.
5. Յենթարկվիր կարգ ու կանոնին	5.

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 82. Հետևյալ նախադասություններն արտադրելիս կետերի տեղը գրեցեք փակագծերում տրված հարցերին պատասխանող բայերն իրենց անորոշ ձևով:

1. Գրիշան ուշանում է դասից, չի կարելի
(ի՞նչ անել):
2. Սուրիկը դասերը չի սովորում, պետք է
(ի՞նչ անել):
3. Սեդան ձեռքերը միշտ թանաքոտում է, հարկավոր է (ի՞նչ անել):
4. Յերվանդը կարգապահ չէ, պետք է
(ի՞նչ լինել):
5. Սաշան ժամանակին չի հագնվում, անհրաժեշտ է (ի՞նչ անել):

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 83. Ինքներդ կազմեցեք 5 նախադասություն անորոշ ձևի բայերով:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 84. Հետևյալ բայերով կազմեցե՛ք 7 նախադասութիւն՝ բայերը գործածելով անորոշ ձևով, և 7 նախադասութիւն՝ խոնարհած ձևով:

(Գրել, վագել, նստել, գնալ, խաղալ, լվացվել, հագնվել):

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 85. Այս վոտանավորից ջոկեցե՛ք բայերը և նրանց գիմաց նշանակեցե՛ք զբաղան, ժխտական և անորոշ ձևերը:

Նրա հերը չի գալիս, ծերունի յե համառ.
Աշխարհը չի կործանվի մի ծերունու համար:
Բայց մենք ունենք իրավունք Ալեքսանին վանել,
Բախտը կապել պառապին, ապագան սպանել:
Յես բնավ չեմ կտակածում Ալեքսանի վրա:
Ինձ հալտնի յե մանրամասն պատմութիւնը նրա:
Նա կոլխոզի շարքերում մեզ հետ կը պայքարի:
Զի հեռանա, չի փախչի կիսաճանապարհից:
Նա յեկել է բանակից, նա մ'ըվել է մերոնց:
Յեզ նա կարող է դառնալ առաջավոր հերոս:
Նա իր հորն ել կրերի մի ժամանակ հետո.
Քեռի Հովասն ել կդա իմ խոր տեսակետով:
(Ն. Զարյան)

Որ՛. Զի գալիս—ժխտական ձև է:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 86. Արտագրեցե՛ք հետևյալ վոտանավորը՝ բայերը ժխտականի վերածելով:

Յեզ գալար հովիտ, և՛ ժալոի կրծքեր
Արձագանք տալով գարունն են հնչում:
Զմրան փարախից հովվական յերգեր
Զեփյուռի թևով սարերն են թռչում:
Ծաղկալից աշխարհ անվերջ ձորերի
Բացվում է, ժպտում կոկոնից զվարթ,
Փարթամ գեղության վոզին Գուգարքի

Շնչում է գարնան բույրով անաղարտ.
Ամպերն ել իրար համբուլներ տալով,
Զվում են կայտառ, Լավլարը գրկում,
Առաջին անգամ խիստ վորոտալով՝
Գուգարք աշխարհին վողջույն են յերգում:
(Վ. Միրախյան)

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 87. Հետևյալ վոտանավորից ընտրեցե՛ք բայերը և նրանց առաջ գրե՛ք անձնական գերանունները՝ համապատասխան թվով և գիմքով:

Դավիթը յեկավ կանգնեց մեյդանում.
Վահ, ես քաղըըցիք ինչ վաղ են քնում:
Հեյ կովատեր, հեյ գոմշատեր,
Յելեք շուտով, բացեք դռներ,
Ով մինն ուներ—տասն եմ բերել,
Ով տասն ուներ—քսանն արել:
Շուտով յելեք, յեկեք տարեք,
Զեր յեզն ու կով գոմերն արեք:
Տեսավ չեն գալի, դուռ չեն բաց անում,
Ինքն ել մեկնրվեց քաղբի մեյդանում,
Գլուխը դրեց մի քարի, մընաց,
Ու մուշ-մուշ քընեց մինչև լուսաբաց:
(Հ. Թ.)

Որինակ՝ նա յեկավ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 88. Արտագրեցե՛ք բայերը և գիմացը գրե՛ցե՛ք գիմքը, թիվը և ժամանակը:

Յեզ գինամիտն անտառում առավոտյան վորոտաց,
Սանթրոսի տան քարաշեն պատերն ահով դողացին:
Տանձենու տակ թափառող արջը փախավ չորեքթաթ:
«Ել ահ չկա» մուտաց փայտ հավաքող գյուղացին:

Ու վեր թռան մարմարի մանր — սպիտակ կտորներ,
Ուղում թափով պարեցին ու շաղ յեկան չորս բուրդ:
Արձագանգը դղրդաց ու սլացավ սարնիվեր,
Անտառում իր հաղթական արշավանքը յերգելով:
Արձագանգը դղրդաց ու սլացավ սարեհար,
Հասավ խոժու ձորերին, քարափներին արևոտ,
Ու մոտակա գյուղերին յերգել նման խանդավառ
Հաղորդեց նոր մի կյանքի աղմկալից առավոտ:
(Ն. Զարյան)

4. ԹՎԱԿԱՆ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 89. Կետերի տեղը դրեք քանակ ցույց տվող բառերը:

♦ ♦ ♦ յեղ ♦ ♦ ♦ վռչկար ♦ ♦ ♦ հավ ♦ ♦ ♦ դնդակ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 90. Բանավոր կերպով կետերի տեղը դրեք կարգ ցույց տվող բառերը և ասացեք քանիներովներն են ձեռքերում իրեր ունեցողները:

♦ ♦ ♦ ♦

♦ ♦ ♦ ♦

♦ ♦ ♦ ♦

♦ ♦ ♦ ♦

Առարկաների թիվը կամ կարգը ցույց տվող բառերը կոչվում են թվական: Թվականները լինում են ֆանակական և դասական:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 91. Կարդացեք «Մեր դպրոցը» հոդվածը և ասացեք, թե թվականներն առարկաների ինչն են ցույց տալիս:

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԸ

Մեր դպրոցն ունի յոթ դասարան:

Առաջին դասարանում կա 30 աշակերտ, յերկրորդ դասարանում՝ 35 աշակերտ, յերրորդ դասարանում՝ 38 աշակերտ, չորրորդ դասարանում՝ 25 աշակերտ, հինգերորդ, վեցերորդ և յոթերորդ դասարաններում կա 30-ական աշակերտ: Ընդամենն ունենք 218 աշակերտ, վորոնցից 118 աղջիկներ են, 100 տղաներ:

Քանակական թվականներն են՝ մեկ, յերկու, յեռեք, չորս, հինգ, վեց, յոթ, ութ, ինն, տաս, քսան, հարյուր, հազար և այլն:

Քանակական թվականները պատասխանում են ֆանի՞, վորֆա՞ն և ինչֆա՞ն հարցերին:

Դասական թվականներն են՝ առաջին, յերկրորդ, յերրորդ, չորրորդ, հինգերորդ, տասներորդ, քսաներորդ, հարյուրերորդ, հազարերորդ և այլն:

Դասական թվականները պատասխանում են ֆանի՞երորդ հարցերին:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 92. Արտագրեցե՛ք՝ կետերի տեղ դնելով համապատասխան թվականներ:

Մեր դպրոցն ունի ♦ ♦ ♦ ♦ դասարան:

♦ ♦ ♦ ♦ դասարանում կա ♦ ♦ ♦ ♦ աշակերտ: ♦ ♦ ♦ ♦ դասարանում

Նույն կա աշակերտ դասարանում կա աշակերտ և այսպես մինչև վերջ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 93. Արտագրելիս տրված քանակական թվականների դիմաց գրեցե՛ք նրանց դասական թվականները, ընդգծելով այն մասնիկները, վոր ավելանում են քանակական թվականը դասականի վերածելու դեպքում:

Քանակակ.	Դասական	Քանակակ.	Դասական
Մեկ	Առաջին	Տասնմեկ	Տասնմեկերորդ
Յերկու	Յերկրորդ	Տասներկու	Տասներկուերորդ
Յերեք		Տասներեք	
Չորս		Տասնչորս	
Հինգ		Տասնհինգ	
Վեց		Տասնվեց	
Յոթ		Տասնյոթ	
Ութ		Տասնութ	
Ինն		Տասնինն	
Տաս		Քսան	

Քանակական	Դասական
Յերեսուն	Յերեսուներորդ
Քառասուն	
Հիսուն	
Վաթսուն	
Յոթանասուն	
Ութսուն	
Իննսուն	
Հարյուր	
Հազար	
Միլիոն	

Դասական թվականները կադմվում են քանակական թվականներից՝ ավելացնելով բոլոր կամ երեք մասնիկները:

Բոլոր ավելանում ե միայն յերկու, յերեք և չորս քանակական թվականների վերջում (յերկրորդ, յերրորդ, չորրորդ), իսկ 5-ից սկսած մինչև միլիոն, միլիարդ և այլն քանակական թվականների վերջում ավելանում ե երեք մասնիկը (հինգերորդ, հազարերորդ, միլիարդերորդ և այլն):

ԲացառութՅուն ե կադմում միայն առաջին բառը:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 94. Արտագրեցե՛ք հետևյալ հարցերի լրիվ պատասխանները՝ ղենելով թվականները:

Տարին քանի՞ ամիս ունի: Հունվարը քանի՞ օր ունի: Որը քանի՞ ժամ ունի: Ժամը քանի՞ րոպե ունի: Բոպեն քանի՞ վայրկյան ունի:

Քանի՞ եջ կա այս գրքում: Քանի՞ տառ կա այս եջում: Քանի՞ աշակերտ կա մեր դասարանում: Քանի՞ աշակերտ կա մեր ամբողջ դպրոցում:

Որ.՝ Տարին ունի տասներկու ամիս:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 95. Արտագրելիս յուրաքանչյուր թվականից առաջ փակագծերում գրեցե՛ք համապատասխան հարցերը:

Տարին ունի տասներկու ամիս, ամիսն ունի հինգ վեցորյակ: Հուլիսը յոթերորդ ամիսն ե: Նոյեմբերը տասնմեկերորդ ամիսն ե: Մայիսը հինգերորդ ամիսն ե: Մարտը յերրորդ ամիսն ե: Փետրվարը յերկրորդ ամիսն ե: Տարվս մեջ մենք սովորում ենք տասն ամիս: Տարին ունի 365 օր: Նահանջ տարին ունի 366 օր: Յուրաքանչյուր 4-րդ տարին նահանջ տարի յե: Յես 12 տարեկան եմ, իմ յեղբայրը 16 տարեկան ե:

Որինակ՝ Տարին ունի (քանի՞ ամիս) տասներկու ամիս:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 96. Հետևյալ հոդվածն արտագրելիս թվականները գրեցե՛ք տառերով:

ՄՈՍԿՎԱ-ՎՈԼԳԱ ՋՐԱՆՑՔԸ

Մոսկվա-Վոլգա ջրանցքը կառուցելիս փորել և տեղափոխել են այնտեղից 600 000 000 խոր. մետր հող: Յեթե այդ հողը տեղափոխվեր յերկաթուղով, հարկավոր կլիներ 20 000 000 ապրանքատար վագոն: Ջրանցքի կառուցումների վրա ծախսված է 240 000 տոնն մետաղ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 97. Հետևյալ ձևով գրեցե՛ք, թե ձեր դպրոցի յուրաքանչյուր դասարանում քանի՞ աշակերտ կա:

Մեր դպրոցն ունի հինգ դասարան

Լրելվ բառերով		Արաբական թվանշաններով
Առաջին դասարանն ունի 30 աշակ.		1-ին դաս. 30 աշ.
Յերկրորդ դաս. ունի 35 աշ.		2-րդ դաս. 35 աշ.
Յերրորդ դաս. ունի 40 աշ.		3-րդ դաս. 40 աշ.
Չորրորդ դաս. ունի 40 աշ.		4-րդ դաս. 40 աշ.
Հինգերորդ դաս. ունի 35 աշ.		5-րդ դաս. 35 աշ.

Հռոմեական թվանշաններով		Հայկական տառերով
I դաս. ունի 30 աշ.		Ա. դաս. ունի 30 աշ.
II դաս. ունի 35 աշ.		Բ. » ունի 35 աշ.
III դաս. ունի 40 աշ.		Գ. » ունի 40 աշ.
IV դաս. ունի 40 աշ.		Դ. » ունի 40 աշ.
V դաս. ունի 35 աշ.		Ե. » ունի 35 աշ.

Դասական թվականները կարող են արտահայտվել ամբողջական բառերով. որինակ՝ առաջին, յերկրորդ, յերրորդ, չորրորդ և այլն:

Արաբական թվանշաններով—1-ին, 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ և այլն:

Հռոմեական թվանշաններով—I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X և այլն:

Ալբանական տառերով—ա, բ, գ, դ, ե, զ, է, ը և այլն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 98. Հետևյալ հարցերին տվե՛ք դրավոր պատասխան: Թվանշանները գրեցե՛ք տառերով:

Յերբ ե ծնվել ընկեր Լենինը (1870 թ. ապրիլի 22-ին): Յերբ մեռավ ընկեր Լենինը (1924 թ. հունվարի 21-ին): Յերբ տեղի ունեցավ Հոկտեմբերյան Սոցիալիստական Մեծ հեղափոխությունը (1917 թ. նոյեմբերի 7-ին): Յերբ հիմնադրվեց Կոմունիստական 3-րդ Ինտերնացիոնալը (1919 թ. մարտի 4-ին):

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 99. Հետևյալ հոդվածն արտագրելիս թվանշանները գրեցե՛ք բառերով, իսկ տարեթվերը՝ թվանշաններով:

Խորհրդային Միության տարրական դպրոցներում սովորողների թիվը հազար իննհարյուր քսանութ թվի 10 միլիոնից հազար իննհարյուր յերեսուներկու թվին հասավ 19 000 000-ի: Միջնակարգ դպրոցներում սովորողների թիվը 1 600 000-ից հասավ 4 256 000-ի: Տեխնիկումներում և բանֆակներում սովորողների թիվը 264 000-ից հասավ 1 437 000-ի: Բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում սովորողների թիվը 166 000-ից հասավ 500 000-ի:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 100. ա) Արտագրեցեք թվական անունները բառերով, բ) գրեցեք նույն թվականների գասականը:

Քարտուղարն արագորեն հանեց իր մաշված-ջարդված պորտոմոնեն, բաց արեց, միջի փողը—սե ու սպիտակ դրամներ—թափեց գրասեղանի վրա և սկսեց համրել, դրամները մեկ-մեկ քաշելով մի կողմը—10, 11, 15, 20, 25, 29, 35, 37, 50, 52, 55, 58, 60, 62 կոպեկ:

(Նար-Դոս, «Նեղ սրբից մեկը»)

Որինակ՝

Քանակական,
քսանհինգ

Դասական
քսանհինգերորդ

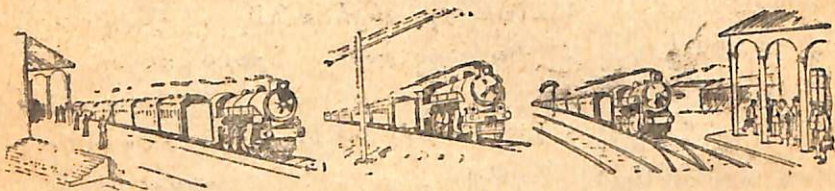
5. ՄԱԿԲԱՅ

Այն բառերը, վորոնք ցույց են տալիս զործողության ժամանակը, տեղը, ձևը և չափ ու քանակը, կոչվում են մակբայ:

Մակբայները վոչ հոլովվում են և վոչ ել խոնարհվում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 101. Համապատասխան կետերի տեղը բանավոր կերպով գրեք քիչ հետո, արդեն, հիմա բառերը:

Ուղևորանլու կայարանի կայարանապետը հեռախոսով հայտնում է Յերևանի կայարանապետին:

Գնացքը կես ճանապարհ անդադրեց
մեկնել և: հին կլինի: կլինի:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 102. Արտագրեցեք աջ ոյունակում ա-վելայրած բառերը և ասացե՛ք՝ ի՞նչ են ցույց տալիս:

1. Կոլանտեսականները (յէրբ) են սկսել գարնա-նացանը:

2. Ծառերը (յէրբ) են սկսել կանաչել:

3. Թռչունները (յէրբ) են վերադառնում:

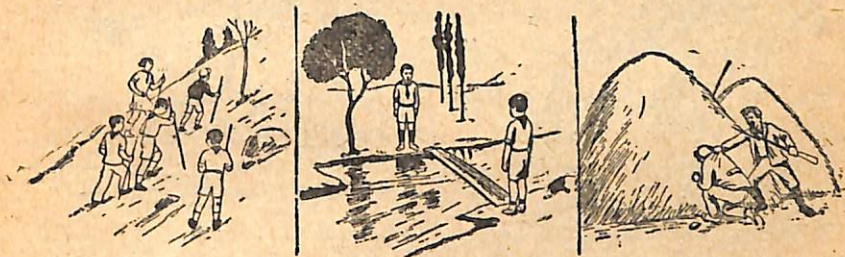
1. Կոլանտեսականները վա-ղուց են սկսել գարնանա-ցանը:

2. Ծառերը դեռ նոր են սկսել կանաչել:

3. Թռչուններն արդեն վե-րադարձել են:

Այն բառերը, վորոնք ցույց են տալիս, թե յէրբ և կատարվում գործողությանը, կոչվում են ժամա-նակ ցույց տվող մակբայներ և պատասխանում են յէրբ հարցին:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 103. Համապատասխան ձևով նկարների տակ կետերի տեղ բանավոր կերպով գրեք սարմիվեր, դեմադեմ, տեղնուտեղը բառերը:

Պիոներները բարձ- Պիոներները կանգ- Չառագործը բռն-
րանում են նած են նըվեց

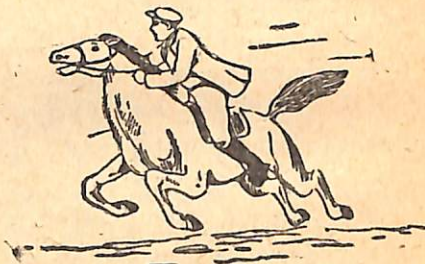
ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 104. Արտագրեցեք աջ սյունակում ավելացրած բառերը և ասացե՛ք՝ ի՞նչ են ցույց տալիս:

1. (Վորտեղ ե) անձրև տեղում:
2. Հրդեհը (վորտեղից) տարածվեց:
3. (Վճրտեղից) վոչինչ չի յերևում:

1. Ամենուրեք անձրև ե տեղում:
2. Հրդեհը ներքուստ տարածվեց.
3. Արտաքուստ վոչինչ չի յերևում:

Այն բառերը, վորոնք ցույց են տալիս, թե ո՛ւր կամ վորտեղ ե կատարվում գործողությունը, կոչվում են սեղ ցույց սվող մակբայներ և պատասխանում են ո՛ւր, վորտեղ հարցերին:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 105. Նկարներին համապատասխան կետերի տեղը բանավոր կերպով դրե՛ք դանդաղ և արագ բառերը:

Զիավորը գնում ե Զիավորը գնում ե

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 106. Արտագրեցե՛ք աջ անկյունում ավելացրած բառերը և ասացե՛ք՝ ի՞նչ են ցույց տալիս:

1. Դաշտերը (ինչպես) կանաչում են:
2. Դարբինը (ինչպես) հարվածում ե:
3. Ուղար (ինչպես) շարժվում ե:

1. Դաշտերը հետզհետե կանաչում են:
2. Դարբինը ուժգին ե հարվածում:
3. Ուղարը կամաց-կամաց ե շարժվում:

Այն բառերը, վորոնք ցույց են տալիս, թե ի՞նչպես ե կատարվում գործողությունը, կոչվում են ձեղ ցույց սվող մակբայներ և պատասխանում են ի՞նչպես հարցին:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 107 Արտագրե՛ք աջ սյունակում ավելացրած բառերը և ասե՛լ՝ ի՞նչ են ցույց տալիս:

1. (Ինչքան) խոսված ե այդ մասին:
2. (Ի՞նչքան) ուշացար:
3. (Վորքան) հուզված ե:
4. (Ինչքան ե) պահանջում:

1. Բազմիցս խոսված ե այդ մասին:
2. Փոքր ինչ ուշացար:
3. Շատ հուզված ե:
4. Ավելի յե պահանջում:

Այն բառերը, վորոնք ցույց են տալիս գործողության չափը կամ քանակը, կոչվում են քանակ ցույց սվող մակբայներ և պատասխանում են ի՞նչքան, վորքան հարցերին:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 108. Հետևյալ նախադասությունների սխեմաները կազմեցե՛ք և ասացե՛ք՝ լրացումները ստորոգյալին են պատկանում, թե՛ յենթակային:

1. Սուրբիկը հանդարտ խոսում եր:
2. Աշակերտները հիմա վերադառնում են:
3. Նրանք կանգնած են դեմառդեմ:
4. Գործունյա մարդը չափազանց սակավախոս ե:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 109. Հետևյալ հոդվածից շտկեցեք և արտագրեցեք մակրայներն այն բայերի հետ, վորոնց վերաբերում են այդ մակրայները:

ԶԵՆՈՒՄ

Առաջուց մենք պայմանավորվել եյինք զբոսանքի գնալու: Արդեն մենք ճանապարհորդում եյինք: Մեր ճանապարհին դեմհանդիման գտնվում եր անտառը: Սարհիվար հոսում եր գետակը: Ամենուրեք կոտնտեսականներն ելին աշխատում: Մնմիջապես մենք մոտեցանք գետակին և իսկույն մեր շորերը հանելով՝ մտանք ջուրը՝ լողանալու: Շատ անգամ ենք մենք լողացել գետում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 110 Հետևյալ մակրայները դառավորեցեք չորս սյունակներում ըստ իրենց համապատասխան հարցերի:

Դեմառդեմ, ներքուստ, դեռ, ավելի, բոլորովին, տարեցտարի, ուժգին, դարձյալ, հաղիվհաղ, կրկին, նորից, հազիվ, լիովին, դեմհանդիման, վերջիվերջո, չափազանց, մերթ-ընդմերթ, հարկավ, անպատճառ, այնուհետև, պատնիսվեր, քանիցս, այսուհետև, ամենուրեք, քիչ-քիչ, լեբեք, փոքր-ինչ, վաղուց, լայնորեն:

Որինակ՝

Ո՛ւր, վորտեղ	Ինչպե՞ս	Յե՛րբ	Վորքան, ինչքան
Դեմառդեմ	Ուժգին	Հիմա	Գանիցս
• • • • •	• • • • •	• • • • •	• • • • •

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 111. Հետևյալ մակրայները և վորպես մակրայ գործածվող բառերը դառավորեցեք յերկու սյունակներում այնպես, վոր հականիշներ ոտացվեն:

Հետև, ներքուստ, վերև, միասին, ներս, մատ, առանձին, ընկերաբար, առջև, արտաքուստ, թշնամաբար, դուրս, հեռու, ներքև:

Որինակ՝

առջև,

հետև:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 112. Հետևյալ մակրայներով կազմեցեք ինքնուրույն նախադասություններ:

Տեղ ցույց տվող. — Տեղնուտեղը, դեմառդեմ, սարնիվեր, ներքև, վերև:

Ժամանակ ցույց տվող. — Հիմա, արդեն, որեցոր, դեռ, վաղուց, այժմ, յերբեմն:

Քանակ ցույց տվող. — Մեկիկ-մեկիկ, քիչ-քիչ, շատ-շատ, չափազանց, ավելի:

Ձեվ ցույց տվող. — Ուժգին, դարձյալ, հետգհետև, հազիվ, կամաց-կամաց, իսկույն, թերևս, անպատճառ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 113. Արտագրեցեք և կետերի տեղը մակրայներ դրեք:

• • • գնում եմ դպրոց: Պիոներները բարձրանում են
• • • Մեր դպրոցի • • • կանգնած ե ոպերալի շենքը:
• • • զբոսանքի չեմ գնացել: • • • հուզված ե խոսում նա:
• • • մենք անցանք լեռնանցքով: • • • փայլեց կարմիր դրոշակը հյուսիսային բևեռում:

(հիմա, վաղուց, դեմառդեմ, սարնիվեր, չափազանց, մեկիկ-մեկիկ, դարձյալ):

ա. ՄԱԿԻԱՅԱԿԵՐՏ ԱԾԱՆՑՆԵՐ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 114. Հետևյալ բառերով կազմեցեք նախադասություններ և ասացեք, թե այդ բառերը նախադասության մեջ ի՞նչ են ցույց տալիս:

Հերոսաբար, ընկերաբար, նախապես, մեծապես, բարեկամաբար, հարվածայնորեն, հավասարապես, կոմունիս-

սորեն, յեղբայրաբար, ստախանովալանորեն, գլխովին,
քաջաբար, ամբողջովին, լիովին:

Բար, պես, որեն, ովիւն ածանցները ավելանա-
լով բառերի վերջից՝ այդ բառերը դարձնում են գոր-
ծողութեան ձևը ցույց տվող մակբայներ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 115. Հետևյալ բառերը համապատասխան վերջածանցներով դարձրե՞ք մակբայներ և կազմեցե՞ք նախադասություներ:

Ֆիզիկա, ամբողջ, հախ, թշնամի, դադան, վատան,
մեքենա, լայն, բոլոր, լի, անասուն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 116. Հետևյալ հոգևածից ջոկեցե՞ք բոլոր մակբայները և դասավորեցե՞ք ըստ տեսակների:

ԻՆՉՈՒ ՄԵԶ ՊԱՐԳԵՎԱՏՐԵՑԻՆ

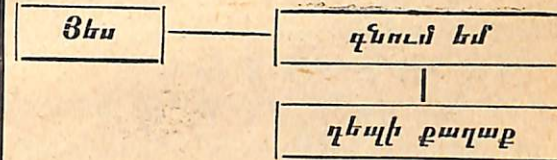
Ամբողջ գիշերը հորդ անձրև եր տեղում: Ամենուրեք փոքրիկ առվակներ ելին գոյացել և հոսում ելին լեռնի- վար: Վարարած գետը ժամանակ առժամանակ սղառնում մեր քանդել մեր ջրաղացի ամբարտակը: Գիշերվա կեսն եր, մեր բրիգադերը՝ ընկ, Թեվոսը մեզ ձախ տվեց: Փոքր ինչ հետո մեկիկ-մեկիկ հավաքվեցին մեր բրիգադի բոլոր ան- զամները: Մեր կոլտնտեսուժյան նախագահը՝ ընկ, Սար- գիսը կարգադրեց, վոր անմիջապես վերցնենք բահերն ու քլունգները և դնանք գետի հունը լայնացնելու: Մեր բրի- գադը հերոսաբար եր կռվում գետի կատաղի ալիքների դեմ: Մենք ամբողջովին թաղվել ելինք ջրի մեջ: Գետը հեռըդ- հետե ավելի չեր վարարում և արդեն ամբողջովին ծած- կել եր ամբարտակը: Թեվոսը չափազանց վոզևորված՝ մեզ կիշո խորախուռում եր: Մենք աշխատում ելինք և աստի- ճանաբար լայնացնում ելինք գետի հունը: Աշխատում

եյինք մեծ վուգեվորությամբ և դեռ լույսը չբացված, այդ անել գտանմարտի մեջ, մենք արդեն հաղթանակը տա-
րանք: Գետը լիովին սանձահարված, հլու ու հնազանդ հո-
սում եր իր հունով, իսկ ամբարտակը կանգնած եր հպարտ,
վորպես աշխատանքի հաղթանակի կոթող:

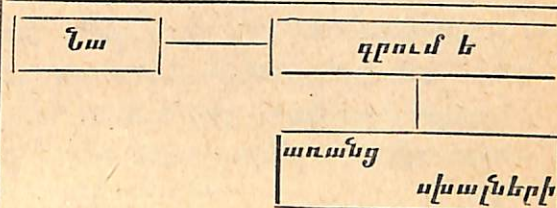
Մեր բրիգադն ուղիվ հերոսն էր: Բոլորը մեծապես
դո՛հ ելին մեր աշխատանքից, և մենք չորից պարգևատրու-
վեցինք:

6. 4 5 6

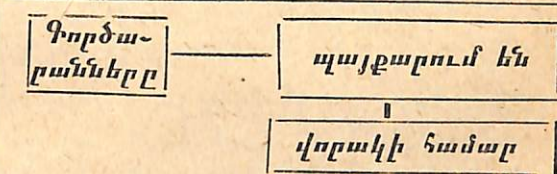
Յես դնում եմ
դեպի քաղաք

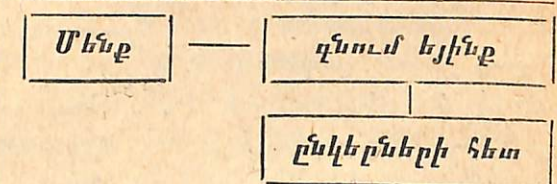
Նա գրում է ա-
ռանց սխալների

Գործարանները
պայքարում են
փորակի համար

Մենք գնում
էյինք ընկերներ
հետ

Կապ են կոչվում այն բառերը, վորոնք նախադասութեան մեջ ստորոգյալի լրացումը կապում են ստորոգյալի հետ:

Կապերը գրվում են ստորոգյալի լրացումից առաջ կամ հետո: Առաջ գրվողները կոչվում են նախադրութիւններ, իսկ հետո գրվողները կոչվում են հետադրութիւններ:

Կապերը միայն կապվող բառերի հետ գործածվելիս են դառնում նախադասութեան անդամ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 117. Արտագրելիս կապերից հետո կետերի տեղը դրեք փակագծերում տրված լրացումները պահանջված հոլովով, իսկ կապերն ընդգծեցեք:

Այդ գործը չեմ կարող կատարել առանց . . . (ընկերներ) ոգնութեան: Բոլորը պիտի մեկնեն Բագու, բացի . . . (դու): Աշխատելու յենք այսպես մինչև . . . (հունվար): Յես քեզ ճանաչում եմ իբրև . . . (ընկեր): Մեր լեռնադնսցները գնում են դեպի . . . (Արագած):

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 118. Արտագրեցեք և կապերից առաջ կետերի տեղը դրեք փակագծերում տրված լրացումները՝ պահանջված հոլովով:

Խոսեցինք ձեր (թերութիւններ) . . . մասին: Ամեն (աշխատանք) . . . համար գործիքներ են հարկավոր: Ձեր (շանքեր) . . . շնորհիվ շուտ վերջացրի գործը: Մեր (պայմանագիր) . . . համաձայն այսոր ավարտեցինք շենքի կառուցումը: Յես (Սուրիկ) . . . հետ գնացի դպրոց:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 119. Արտագրեցեք՝ կետերի տեղը դնելով բաց թողած կապերը:

Ուսանողութեան . . . ճաշ պատրաստեցի: Ամառային շոգերը՝ տեղեցին . . . հոկտեմբեր: Մեր կոլեկտիվի աշխատանքների . . . ուսումնական տարին լավ վերջաց-

րինք: Մարդիկ չեն կարող ապրել . . . բնակարանի: Մենք հաղթանակից . . . հաղթանակ ենք գնում: Ձեր աշխատանքների . . . շատ ե խոսվել: Բոլորը պիտի գան . . . մեկից:

Հայտնվում ե . . . գիտութիւն բոլորին: Հաշիվները փակվում են . . . 15-ն մայիսի:

(Առանց, բացի, դեպի, մինչև, մասին, համար, հետ, շնորհիվ, ի, առ)

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 120. Այս հոդվածից արտագրեցեք կապերը:

ՀՅՈՒՄԻՍԱՅԻՆ ԲԵՎԵՈՒ ՆՎԱՃՈՒՄԸ

Գիտնական Շմիդտը հերոս ողաչու Վոդոպյանովի և այլ հետախույզների հետ թռավ դեպի Հյուսիսային Բեւիւն: Առանց վորևե վտանգի նրանք վայրեջք կատարեցին Հյուսիսային Բեւուի սառույցների վրա: Մինչև այսօր վոչ վորի չեր հաջողվել այդպիսի խիզախ գործ կատարել:

Հյուսիսային Բեւուի վրա այժմ հպարտ ծածանվում ե խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միութեան դրոշակը: Աշխարհի բոլոր թերթերը հաղորդագրութիւններ ապագրեցին խորհրդային խիզախ հետախույզների մեծ հաղթանակի մասին:

Գիտնական Շմիդտի և նրա հերոս ընկերների այդ խոշոր հաղթանակը մեր սոցիալիստական հայրենիքի համար մեծ պարծանք ե:

(«Խ. Հ.»)

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 121. Արտագրեցեք և խմբավորեցեք կապերն ըստ տեսակների:

Յեւ նա թռչկոտելով վազեց փողոցով:

Գառն սղանված էյին ընկած սալահատակի վրա: Ծուխը մշուշի պես բռնել եր փողոցը: Կավոդները դժվարութեամբ էյին ջոկում իրար, թեև փողոցն առանձնապես

յերկար չեր: Այդ ձեռնառու յեր Գալորոշի համար: Նա, իր
կարճ հասակի շնորհիվ, ծխի ծածկույթի տակ բավակա-
նին հեռու դնաց փողոցի մեջ ու կարողացավ վերցնել
յոթը թե ութ փամփուռապալ, առանց իրեն վտանգելու:
Նա մեկ սողում եր փորի վրա, մեկ չորեքթաթ եր տալիս,
կողովն ատամներով բռնած գալարվում եր, անցնում եր
մի դիակից մյուսը: Բարբիկադի ընկերները, վոր ամբողջ
ժամանակ հետևում էյին նրան, վախենում էյին ձայն տա-
լուց, վոր թշնամու ուշադրությունը չդարձնեն նրա վրա:

(Վ. Հյուգո «Բարբիկադների վրա»)

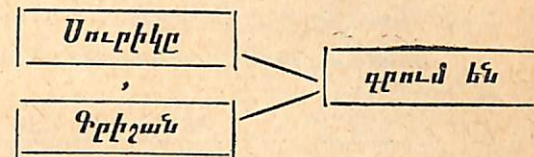
ՎՍՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 122. Արտագրելով բացեք փակագծերը և
գոյականը գործածեցեք պահանջված հոլովով, ընդգծեցեք կապերը:

1. Առանց (գիրք) դաս չեն սովորում: 2. Այդ միջոցին
կարելի չեր նրա (դեմք) վրա նշմարել լրջություն (Շ.):
3. Այստեղ ապրանքը դարսված եր (հատակ) վրա, (պատեր)
տակ . . . (Շ.): 4. Այս ասելով՝ նա անմիջապես դիմեց դե-
պի (դռներ) (Շ.): 5. Արդարև, հիվանդի (աչքեր) յերևում
եր լեռամուլի հողի . . . (Շ.): 6. Մենք մինչև (կայարան) ու-
նեք (Շ.): 7. Յեթե գոմի (դուռ) մոտ
դեկցեցինք խալացիներին (Շ.): 8. Մենք մինչև (Մուր.)
կապած ուլը չլինեք, մենք կկարծեյինք, թե այս (տուն) մեջ
կենդանի շունչ չկա (Մուր.): 9. Մենք ե փախչել, բայց աղան (ձյութ)
պես կպել ե հրացանից (Փափ.): 10. Յերեկ ուզում ե
հանդիմանել վորև (բան) համար (Զորյան):

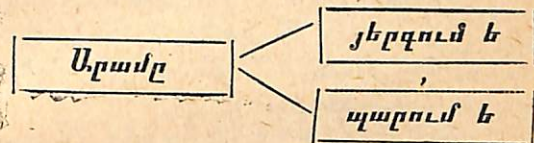
7. ՇԱՂԿԱՊ

ՎՍՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 123. Զախ սյունակի ընդգծված բառերը
դրեք աջ սյունակի ստորակետերի տեղը և առացեք՝ վեր բա-
ռերն են կապվում միմյանց հետ:

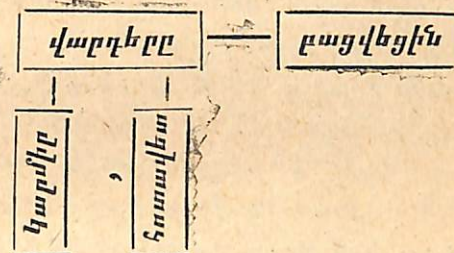
1. Սուրիկը յեվ
Գրիչան գրում են

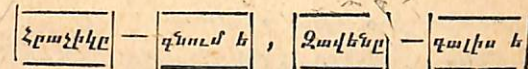
2. Արամը յերգում
ե յեվ պարում ե:

3. Կարմիր ու հո-
տավետ վարդերը
բացվեցին:

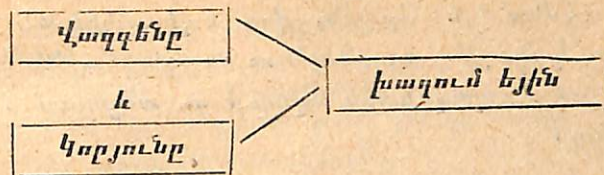

4. Հրաչիկը գնում
ե, իսկ Զավենը
գալիս ե

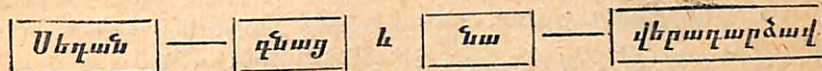

5. Կիմիկը կար-
դում ե, բայց չի
հասկանում:

Սեդան գնաց և նա վերադարձավ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 126. Սրտագրեցեք հետևյալ նախադասությունները՝ կետերի տեղը դնելով համապատասխան շաղկապները:

Սուրբիկը . . . Գրիշան գերազանցելիներ են: Յերբ ազդանշան տրվեց, պիտիներնեք հավաքվեցին . . . հոկտեմբերիկները գնացին դպրոց: Առավոտյան շուտ հագնվեք և պատրաստվեցեք, . . . չուշանաք դասերից: Ընկերս այսօր դպրոց չեկավ, . . . հիվանդ եր: Մենք շուտով վերջացնելու յենք մեր աշխատանքները, . . . Թատրոն գնանք:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 127. Հետևյալ հոգվածից ընտրեցեք շաղկապները և կազմեցեք նախադասություններ:

Ա. Բ. Վ. Ա.

Աքվա. այսպես եր փոքրիկ կաթիլի անունը: Թեպետ փոքրիկ ու աննշան եր նա, բայց շատ հետաքրքրական բաներ եր տեսել իր կյանքում:

Յեկ արևն իր ջերմ շողերն ուղարկեց, Աքվային տաքացրեց, թեթև գույրը դարձրեց, ու Աքվան բարձրացավ վեր, վեր: Նա հետզհետե սառչում եր, սառչում և վերջա-

Պարզ նախադասության բաղադրի անդամները կամ բարդ նախադասության առանձին նախադասություններն իրար հետ կապող բառերը կոչվում են շաղկապ: Ամենագործածական շաղկապներն են յեկ, ու, քե, բայց, իսկ, սակայն, այսինքն, ուրեմն, վոր, յեքե, վորպեսզի, վորովհետեւ բառերը:

Շաղկապները նախադասության անդամ չեն լինում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 124. Հետևյալ հոգվածից ջոկեցեք և, ու, սակայն, ուրեմն, վորովհետեւ, իսկ շաղկապները և ասացեք՝ ինչի հարաբերություն են արտահայտում՝ առարկաների, թե՞ նրանց գործողություններ:

Ուսուցիչները միշտ դուրսում են Սուրբիկին և Գրիշան: Նրանք որվա մեծ մասը կարգում են ու դրում են: Աշակերտները նրանց պիտու են և շատերն ել աշխատում են հասնել նրանց: Մենք միջակից բարձր գնահատականներ ունենք, սակայն այդ չի բավարարում մեր պահանջները: Մեր պայմանն է՝ տարին փակել առանց թույլերի, ուրեմն պետք է աշխատենք իրագործել այդ: Պետք է իրագործել ծրագիրը, իսկ մենք բավական հետ ենք:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 125. Հետևյալ նախադասություններն արտահայտեցեք ռիսմայով:

Վազգենն ու Կորյունը գնացին դպրոց: Քնարիկը, Յոդիկը և Վարդուշը սովորում եյին: Սեդան գնաց և վերադարձավ: Եմման յերգում ե, իսկ Ամալիան պարում ե: Վազգենը գնում ե աշխատանքի, բայց նա ախրիվ չի մասնակցում գործին: Յես գիրք ելի կարդում, սակայն ինձ խանգարում եյին: Աշխատում եմ, վորպեսզի գործս շուտ վերջացնեմ: Յեթե ուզում եք, յես կմասնակցեմ ձեր աշխատանքներին: Այսօր դպրոց չգնացի, վորովհետեւ հիվանդ եյի:

պէս միացաւ այն ամպիկին, վորին նախում եր ներքեկց,
յերբ զեռ ինքը գտնվում եր ծովում:

Յեւ տեսնում ե Աքվան, վոր սպիտակին են տալիս
տնակները, կանաչին՝ այգիներն ու մարգագետինները, իսկ
գրանց միջով ժապավենաձև ձգվում ու անցնում են ճա-
նապարհները:

8. ՉԱՅՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 128. Արտագրեցեք շղագրով տալած բա-
ռերը և առացեք՝ ի՞նչ են արտահայտում նրանք նախադասու-
թյան մեջ:

Տո, ձենով Ոհան, տո՛, մահի տարած,
եւ խենթը բերիւր, արիւր գառնարած...:

Վա՛ն, ես մարդիկը ինչ վաղ են քնում:

Հե՛յ, ուլատեր, հե՛յ, գառնատեր,
Յեկեք, շուտով բացեք դռներ:

Վա՛յ, վա՛յ, հորեղբայր, ի՛նչ ասեմ յես քեզ:

Ա՛յ խենթ խելագար, վոսկին պահել եմ Մեկիւրի
համար:

Ինձ թող, ամա՛ն, մի՛ սպանիր:

Կուգես, հե՛ն, զնա հանիր:

Հարա՛յ կանչելով փախաւ տուն ընկալ,

— Վա՛յ, փախեք, յեկալ, հա՛յ, հարա՛յ, յեկալ:

Հե՛յ, հե՛յ, Դավիթ, վճռեղ ես դու:

Հա՛յ, հա՛յ, — ասալ, — հորեղբայրս ե:

Ափա՛ս, հաղար ափա՛ս, հրեղեն մեր ձին,
Ա՛յ, հրեղեն մեր ձին:

Ո՛հ, ել հանգիստ քուն չունի մարդ:

Ես անիրավ մոծակներից:

Հե՛յ, ուր ես, Դավիթ, դուրս արի մեյդան:

Այն բառերը, վորոնք խոսողի զգացմունքը, ցան-
կությունը և կոչն են արտահայտում, կոչվում են
ձայնարկություն:

Ձայնարկություններն արտասանվում են յերկա-
րացնելով կամ շեշտելով: Նրանց վրա դրվում են յեր-
կարացման (բացականչական) նշան կամ շեշտ (') ('):

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 129. Հետևյալ հատվածից ընկեցեք ձայ-
նարկությունները:

Թեոսը մաճի վրա ընկած գոմեշները քշողների «հո-
րովելին» եր ձայնակցում: Թեև տեսալ Ավագին, բայց չը-
լսեց նրա ասածը:

— Բճ, քեզ հետ չեմ... եղ ի՞նչ բանի յես, Ե Ե...

— Հճ, հճ... կանգնեցրեց գութանը Թեոսը և դար-
ձալ զեպի հետ:

— Յճ... արեց Ավագը, — տո, վո՞նց թե...

— Տո, փիե՛ ... գոչեց տաքացած Ավագը, — ով քեզ
կանչեց, վոր վարես, ուր եյիր հողի վրեն քրտինք թա-
փում:

— Եղ ա, վոր չես իմացել, Ե... հողը վոր կա, աշ-
խատավորինն ա, վրեն քրտինք թափողինը:

(Փափ.)

Համեմատաբար շատ գործածվող ձայնարկու-
թյուններն են՝ ո՛խ, ո՛ճ, ա՛խ, վա՛խ, վա՛յ, վա՛ն,
ա՛յ, ե՛յ, ճե՛յ, դե՛ն, դե՛ն, ո՛ն, ո՛, ա՛ն, ափսո՛ս, հա՛յ-
հ՛այ, վա՛յ-վա՛յ, վո՛ււ-վո՛ււ:

Ձայնարկությունները նախադասության անդամ
չեն լինում և ստորակետով անջատվում են նախա-
դասության անդամներից:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 130. Հետևյալ նախադասությունների
ձայնարկությունների կետադրության նշաններն ինքներդ դրե՛ք:

Ուրիմակ՝ վահ, դո՛ւ յետ, կարո՛ւ:

Վահ սոսկալի յե ցավում վերքս:

Ջան վաղը մեր դասերը կսկսվեն:

Դե քեզ տեսնեմ, վոնց ես սովորում:

Պահ պահ պահ ինչ հրաշալի կանաչեղեն ես:

Վայ վայ վույ վույ չկա ու չկա:

Ափսոս ուշացա դասերից:

Ո՞ք բավական հանգստացա:

Վահ, Յերվանդ, յեկար արդեն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 131. Հետևյալ ձայնարկությունները գործ-
ածեցե՛ք նախադասությունների հետ.

Հե՛յ, ա՛յ, դե՛ն, ո՛ն, վա՛խ, ո՛ճ, վա՛յ, ափա՛ղ:

9. ԿՈՉԱԿԱՆ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 132. Ձախ սյունակում յեղած նախադա-
սությունները համեմատելով աջ սյունակի նախադասություն-
ների հետ, առաջե՛ք տարբերությունը:

1. Ընկերները բարձրացնում
են աշխատանքի արտադրու-
ղահանությունը:

2. Աշակերտները սլաքա-
րում են ուսման վերակի
համար:

3. Բանվորները կատարում
են իրենց պլանները:

1. Ընկերներ, բարձրացրե՛ք
աշխատանքի արտադրողա-
կանությունը:

2. Աշակերտներ, պալքա-
րեցե՛ք ուսման վերակի հա-
մար:

3. Բանվորներ, կատարե-
ցե՛ք ձեր պլանները:

Այն բառը, վոր ցույց ե տալիս, թե խոսողը
ում ե դիմում մի բան ասելու կամ հարցնելու համար,
կոչվում ե կոչական: Կոչականները նախադասու-
թյան անդամներից անջատվում են ստորակետով և
միշտ շեշտ են ընդունում իրենց վերջին վանկի ձայ-
նավորի վրա:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 133. Հետևյալ նախադասությունների սխե-
մաները կազմեցե՛ք յերկու սյունակներում և առաջե՛ք նրանց
տարբերությունները:

1. Յերեխաները միասին
դպրոց գնացին:

2. Սուրիկը դպրոց գնաց:

3. Գրիշան թատրոն ե գը-
նալու:

4. Դու իզուր ես գնում:

5. Ահա մեր դպրոցի պար-
ժանքը:

6. Ընկերների հետ գնում
ենք դաշտն աշխատելու:

1. Յերեխաներ, միասին եք
գնում դպրոց:

2. Սուրիկ, դպրոց գնացի՛ր:

3. Գրիշա, թատրոն գնալու՛
յես:

4. Դու, Սուրեն, իզուր ես
գնում:

5. Ահա, ընկերներ, մեր դըպ-
րոցի պարժանքը:

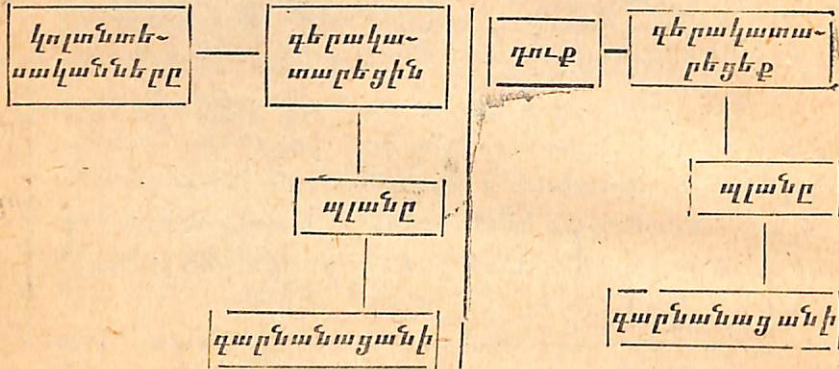
6. Գնանք դաշտն աշխատե-
լու, ընկերներ:

Որիմանկ՝

Կոլտնտեսականները գե-
րադատարեցին գարնանա-
ցանի պլանը:

Կոլտնտեսականներ, գերա-
կատարեցեք գարնանացանի
պլանը:

Կոլտնտեսականներ,

Կոչականները նախադասութեան անդամ չեն
լինում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 134. Կարգացեք և առացեք յերկու սյու-
նակներում գրվածների տարբերութունը:

1. Աշակերտներ, սովորե-
ցեք ձեր դասերը:
2. Բանակալիներ, կովե-
ցեք հերոսաբար:

Սիրելի աշակերտներ, սո-
վորեցեք ձեր դասերը:
Քաջաբի բանակալիներ,
կովեցեք հերոսաբար:

Յեթե կոչականներն ունեն լրացումներ, շեշտը
փոխադրվում է նրանց վրա:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 135. Արտագրեցեք հետևյալ նախադասու-
թյունները և կետերի տեղը դրեք համապատասխան լրացումներ՝
կոչական բառերի շեշտը փոխադրելով լրացումների վրա:

- * * * Բանվորներ, բարձրացրեք արտագրողականու-
թյունը:
- * * * Ուսանողներ, պայքարեցեք ուսման վորակի հա-
մար:
- * * * սահմանապահներ, ուժեղացրեք ձեր հսկողու-
թյունը:

- * * * պիոներներ, պատրաստվեցեք գնալ լազեր:
(Գերազանցիկ, ռախանովական, արթուն, աշխույժ):

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 136. Հետևյալ նախադասություններն ար-
տագրելիս ընդգծեցեք կոչականները և դրեք շեշտերը:

— Սուրիկ, այսօր գնալու յես թատրոն, — ասաց
Գրիշան:
— Վոչ, յես գնալու յեմ գրադարան գիրք կարդալու
համար:

— Իսկ դու, Սաշա, հիմա ուր ես գնում:
— Յես գնալու յեմ կինո, Արամ, ել ե գալու:
— Հա, Արամ, դու Սաշայի հետ ես գնում, թե՛ Սու-
րիկ:

— Յես նույնպես ժամը 6-ին գրադարան եմ գնալու:
— Սաշա, մի նայիր՝ ժամը քանիսն է:
— Ժամը 6-ից պակաս է 15 րոպե:
— Ուրեմն, ընկերներ, արդեն ուշացել ենք, շտա-
պեցեք:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 137. Արտագրեցեք կոչականներն ու ձայ-
նարկությունները:

— Բարո՛վ, Դավիթ, հոգնած ես դեռ.
Յեկ, մի նստիր, խոսենք կարգին,
Հետո դարձյալ կըռիվ կանենք,
Յեթե կըռիվ կուգես կըրկին...

Իջալ Դավիթ ձիուցը ցած,
 Գնաց նըստեց... ընկալ հորը:
 — Հն, հն, հն, հն, քահ-քահ խընդաց
 Մըսրա դաժան թագավորը:

Սաստիկ վախեցած վեր թռավ տեղից:
 — Վհյ, կընիկ, —ասավ, —մի ճըրագ արա:

— Իհնչ յեղալ քեզ, մարդ, գիշերվան կիսին, —
 Բարկացավ վըրեն կընիկն աղմուկով:

Յելավ Ոհանը, գոմը մըտալ,
 Զարկեց ճերմակ ձիու մեջքին:

— Ե՛յ, ճերմակ ձի, մինչ յե՛րբ, —ասավ, —
 Կըհասցընես Դավթի կըռվին:

— Զան կարմիր ձի, մինչ յե՛րբ դու ինձ
 Կըհասցընես Դավթի կըռվին:

— Ե՛յ, ջան Սեուկ, մինչ յե՛րբ, —ասավ, —
 Կըհասցընես Դավթի կըռվին:

(Հ. Թ.)

10. ՀՆԶՅՈՒՆԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 138. Արտագրեցեք առաջին և յերկրորդ սյունակի բառերը, իսկ յերրորդ սյունակում նշեցեք այն հընչյունների տառերը, վոր սղվել կամ փոխվել են:

1.	2.	3.
Հուր-ա-վառ	Հրավառ	Ու
Լույս-ավոր	Լուսավոր	
Թիվ-ա-կիր	Թվակիր	
Սեր-ելի	Սիրելի	Ե-ն փոխվել ե ի-ի
Մատյան-ա-վար	Մատենավար	
Մատանի-ա-գործ	Մատանեգործ	

Յերբ բառերի վերջում նոր բառեր կամ վանկեր են ավելացվում, հաճախ վորոշ հնչյուններ սղվում կամ ուրիշ հնչյունների յեն փոխվում:

Հնչյունների այս փոփոխությունը կոչվում ե հնչյունափոխություն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 139. Հետևյալ հոգվածից ջոկեցեք հնչյունափոխության յենթարկված բառերը և բաժանեցեք բաղադրիչ մասերի:

ՄԵՐ ԿՈՒՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ

Գարնանային մի առավոտ եր. մեր կըլտնտեսության բոլոր անդամները դըստում աշխատում և շնչում եյին թարմ ու զովաշունչ ոդ:

Կոլտնտեսության գործունեյության մասին ղեկուցեց ընկ. Յերվանդը՝ կոլտնտեսության նախագահը: Զեկուցումից պարզվեց, վոր բոլորն ել սըտացավ ու բարյաղակամ վերաբերմունք ունեն ղեպի կոլտնտեսության աշխատանքները: Այս տարի չորացված են ճահճային տարածությունները և պատրաստվում են աշնանացանի համար: Այգեգործական բրիգադը հրաշալի աշխատանք ե տարել: Մեր պարտիզպանները նույնպես գովասանքի արժանացան: Նրանք լավ տիրություն են արել այգիներին և ժամանակին հարվածել են թշնամական տրամադրությունները:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 140. Հետևյալ բառերը վանկերի բաժանեցեք և քառակուսի մեջ առեք այն վանկերը, վորոնք վերջա-նում են բաղաձայնով, իսկ ձայնավորով վերջացող վանկերը միայն ընդգծեցեք:

Քար, փայտ, մուկ, ծաղիկ, քաղաք, ջրաղաց, դար-բին, քաջություն, մարդկային, ձիավոր, ձի, հայելի, հան-գիստ, խտրություն, գրագետ:

Որինակ՝

քար

=

քար

քաղաք

քա

ղաք

խտրություն

=

խտ

-րու-

թյուն

Յերբ վանկը վերջանում է բաղաձայնով, կոչվում է փակ վանկ, իսկ յերբ վերջանում է ձայնավորով, կոչվում է բաց վանկ: Որինակ՝ ջուր փակ վանկ է, իսկ ձու բաց վանկ է:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 141. Առաջին սյունակի բառերը համեմատեցեք յերկրորդ սյունակի բառերի հետ և յերրորդ սյունակում գրեցեք այն բառերը, վորոնց ձայնավորները ողման կամ փոփոխման են յենթարկվել:

Ձուր-հոր	Ջրհոր	Ձուր
Տուն-ակ	Տնակ	
Հատուկ-ապես	Հատկապես	
Անասուն-ական	Անասնական	
Սիրտ-առուչ	Սրտառուչ	
Գիր-ավոր	Գրավոր	
Ամիս-աթիվ	Ամսաթիվ	
Բժիշկ-ություն	Բժշկություն	
Լույս-ավոր	Լուսավոր	
Աշխույժ-ություն	Աշխուժություն	

Բառերի վերջում նոր բառեր կամ վանկեր ավելացնելիս նրանց մեջ յեղած ու, ի հնչյունները և ույ յերկհնչյունի յ հնչյունը սղվում են:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 142. Հետևյալ բառերի վերջում համապատասխան մասնիկներն ավելացնելով՝ կաղմեցեք նախադասություններ, ընդգծելով սղվող հնչյուն ունեցող բառերը:

Ձուր, գարուն, աշուն, պատիվ, ժողովուրդ, թիվ, ժիր, բույս, ձուկ, հաղիվ, ճշմարիտ, մարգարիտ:

(Ական, ային, ավետ, ավոր, իկ, ություն, ակ):

Որինակ՝ ջրային տնտեսությունը կարգավորեց իր աշխատանքները:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 143. Հետևյալ բառերը բաժանեցեք իրենց բաղադրիչ մասերի և ընդգծեցեք փոփոխվող բառերը:

Սիրելի, հանդիպել, գիտակցություն, պաշտոնեյություն, պատանեկական, ձվածե, մատենավար:

Որինակ՝ սիրելի — սեր-ելի. ե-ն փոխվել է ի-ի.

Բառերի վերջում նոր բառեր կամ վանկեր ավելացնելով՝ հաճախ այդ բառերի միջի ե-ն փոխվում է ի-ի, յա-ն փոխվում է ե-ի, ու-ն փոխվում է վ-ի:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 144. Հետևյալ հոլվածից ջոկեցեք շղաղրով տպված բառերը և վերածեցեք բաղադրիչ մասերի:

Հեշտ է գրվել թղթի վրա . . .

(Ն. Զարյան)

Ճառախոսների խոսքերը թրթռում էյին ողի մեջ՝ ամբոխի գլխին:

(Գրկի)

Ձինվորների շարքը միջից կիսվեց:

(Գրկի)

Ձորքերը ձգված էյին խնուղու յերկարությամբ:

(Սերաֆիմովիչ)

Անձանոթը նստած էր մտածկոտ:

(Հյուգո)

Որն արագապես մթնում եր... Դռան արանքից լույսի շերտերը հազիվ ե յին նշմարվում:

(Նար-Դոս)

Որինակ՝ Թղթի — Թուղթի:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 145. Հետևյալ հոդվածից ջոկեցեք հնչյուն նափոխված բառերը և նրանցով կաղմեցեք պարզ նախադասութիւններ:

ՄԵՐ ՓՈՐՁԱԿԱՅԱՆՔ

Այս տարի ցանված են բուժական բույսեր՝ լվածաղիկ և մկնիւտ: Ցանված ե նաև անասունի կեր: Դաշտերում բուսականությունը նույնպես հրաշալի յե: Պատրաստված են ջրի առուները: Զրվորներն անձնվեր ու սրտացավ վերաբերմունք ունեն: Կիսված ու ցանված են ածուները: Զրեւո աշխատանքները տարվում են անխափան կերպով: Թռչնաբուծությունը զարգացած ե: Պարտիզականները պայքարում են բոլոր վնասատուների դեմ: Կրաշրով քսված են բոլոր ծառերը: Մկնդեղով և փարիզյան կանաչով սրսկված են բոլոր այգեստանները: Մեր գերազանցիկները պարզեատրվեցին վտակեղծված և փղոսկրյա գրիչներով: Նրանք անստանալի սիրվում են մեր բոլորի կողմից: Այս տարի մեծ բերք ենք սպասում:

11. ԲԱՌԱԿԱՋՄՈՒԹՅՈՒՆ

ա. ԱՐՄԱՏ ՅԵՎ ԱԾԱՆՑ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 146. Արտագրեցեք հետևյալ բառերը և ընդգծեցեք ամեն մի ոյունակում կրկնվող և միևնույն իմաստ ունեցող մասերը:

Մարդ

Նախամարդ

Մարդկային

Մարդավարի

Մարդկություն

Տմարդի

Անմարդ

Գործ

Գործիչ

Գործողություն

Գործունյա

Գործնական

Գործավարություն

Անգործ

Ընկեր

Ընկերաբար

Ընկերային

Ընկերություն

Ընկերավարի

Ընկերական

Անընկեր

Որինակ՝ մարդավարի, մարդկային, մարդկություն և այլն:

Բառի այն հիմնական մասը, վորը կրկնվում ե մի շարք բառերի մեջ և ամեն տեղ միևնույն ընդհանուր իմաստն ունի, կոչվում ե արմատ:

Այն մասնիկը, վորն ավելանում ե արմատի սկզբից կամ վերջից և նոր բառ ե կաղմում, կոչվում ե ածանց:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 147. Արտագրեցեք ածանցավոր բառերը և դժիկով անշատեցեք ածանցները:

Տնակ, փոքրիկ, տաքուկ, ձագուկ, ընկերական, աշակերտական, հարվածային, քաղաքային, գունատ, հերոսաբար, քաջաբար, փայտեղեն, յերկաթեղեն, արևմտյան, արևելյան, քաջություն, վորսորդություն, Զինատան, Ուղղեկատան, բանջարանոց, դողանջյուն, գողոջուն, գործիչ, յերգիչ, ծակոտի, աշակերտուհի, բանվորուհի, չորրորդ, յերրորդ, հինգերորդ, վեցերորդ, հայերեն, ռուսերեն, յեզակի, հոգնակի, քաղաքացի, գյուղացի, հոոցապան, դռնապան, վառարան, գրադարան, խնձորենի, տանձենի:

Արմատները վերջից ավելացող ածանցները կոչվում են վերջածանցներ:

Գործածական վերջածանցներն են՝ ալ, իկ, ուկ, ալան, ային, աւ, աբաւ, եղեն, յան, ություն, ոս, ստան, ոց, անոց, յուն, իչ, ոսի, ունի, բորդ, երորդ, երեն, ալի, ցի, ացի, պան, որդ, ենի, ուն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 148. Հետևյալ բառերից շոկեցեք պարզ և ածանցավոր բառերը և գրեցեք առանձին սյունակներում:

Ջրային, սեղան, փայտեղեն, մատիտ, թուղթ, մանկական, վիրավոր, տախտակ, գյուղացի, յերամ, ննջարան, հատ, վառարան, գիրք, բարձիկ, սիւնոց, թոշուն, յերկնային, մրգեղեն, թանաք, ցեղական, դուռ, ծաղկանոց, անտառ, փոսկեղեն, յերկաթ, ընկուզենի, առատուր, քաղաքական, կուլտուրապես, ճանապարհ, գույնզգույն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 149. Հետևյալ բառերն արտագրեցեք և ընդգծեցեք ածանցները:

Մակագրել, մակդիր, մակընթաց, ներարկել, ներգործել, ներուժ, գերազանց, գերազույն, գերածախս, հակադիր, վերադիր, անտուն, ապերախտ, վերլուծել, դժբախտ, տգեղ, վերնագիր, չտես, ապաբախտ, տմարդի, չխոսկան:

Արմատները սկզբում ավելացող ածանցները կոչվում են նախածանցներ: Ամենագործածական նախածանցներն են՝ աւր, գեր, մալ, ներ, հալ, վեր, ան, ապ, ս, դժ, չ:

Նախածանցներից ան, ապ, դժ, ս, չ կոչվում են ժխտական, վորովհետև գրվելով բառերի վրա՝ հակառակ իմաստ են տալիս նրանց:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 150. Արտագրելիս հետևյալ բառերին աղվեք համապատասխան նախածանցներ:

Հարվածային, ճառել, ընթացություն, գրավել, կանգնել, պետք, գեղ, գոհ, խոսկան:

(գեր, հալ, ան, մալ, ներ, տ, դժ, չ)

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 151. Հետևյալ բառերի նախածանցները, արմատները և վերջածանցներն արտագրեցեք իրար դիմաց, առանձին սյունակներում:

Լուսավոր, տգեղություն, տմարդություն, դժգոհություն, վերականգնել, մակագրություն, ներգրավել, գերազանցիկ, հակադրություն, ներգործում, ապերախտություն:

Որինակ՝ մակընթացություն, տգեղություն:

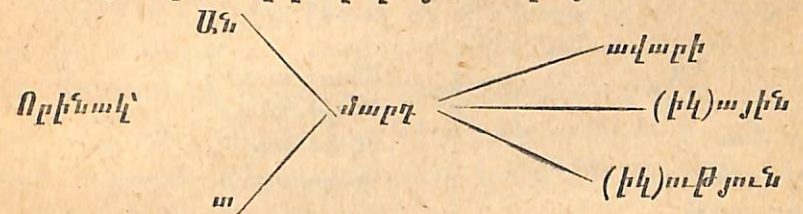
Ն ա խ ա ծ ա ն ց	Ա ռ մ ա տ	Վ ե ռ ջ ա ծ ա ն ց
Մակ	Ընթաց	ություն
Տ	գեղ	ություն
.		
.		
.		
.		

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 152. Հետևյալ ածանցավոր բառերն արտագրեցեք և խմբավոր:

Գործ, գործունյա, գործիչ, անգործ:

Տուն, տնակ, տնային, անտուն:

Գույն, գունավոր, դժգույն, անգույն:

Ածանց չունեցող բառերը կոչվում են արմասկան կամ պարզ բառեր, իսկ ունեցողները կոչվում են ածանցավոր բառեր:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 153. Հետևյալ հոգվածից ընտրեցե՛ք ածանցավոր բառերը և ընդգծեցե՛ք ածանցները մեկ գծով, իսկ արմատները՝ յերկու գծով:

Տխտանապետ Լենին-դյուցազն «հասե՛ք» կանչեց, ու ձայնի հետ

Բանվորների գնդերն յեւան ինչպես վարար ծովեր ու գետ:

Հողվորների գետեր յեկան հեռու մոտիկ հող ու ճամբից, ժպտաց Լենինն այն լուսնի պես, վոր դեռ նոր է ծագում ամպից.

Յեկան խուցից, խոհանոցից ու կիավեցին մի մարդու պես.

Կանայք դժգույն ու հերարձակ, ճակատներով արելակեղ,

Խրոխտ ինչպես ջահել վազրեր, սակայն դալուկ ու սովատանջ

Նայում եյին հսկաներին՝ սրած ուշիմ աչք ու ականջ, Կարիքի սև կաթով սնված աղամարդիկ յեկան խինդով, Ասես խմբերն առյուծների, դաշտը լցրին խուլ շփնդով, Նրանց տանջված աչքերի մեջ անհաշտ կովի բոցն էր շողում:

(Հ. Շիրազ)

Բ. ԲԱՐԴ ԲԱՌԵՐ

Ծառ-տունիկ
Քար-անձավ
Արև-ծագ
Փայտ-շեն
Գրիչ-տուփ

Ծառատունիկ
Քարանձավ
Արևածագ
Փայտաշեն
Գրչատուփ

Յերկու կամ ավելի արմատներից կազմված բառերը կոչվում են բարդ բառեր:

Գ. ԲԱՐԴ ԲԱՌԵՐԻ ԿԱԶՄՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԵՐԸ

Քարաշեն		քար	ա	շեն
Սեղանատուն		սեղան	ա	տուն
Քանդակագործ		քանդակ	ա	գործ
Գետափ		գետ	—	ափ
Դրամարկդ		դրամ	—	արկդ
Դասընկեր		դաս	—	ընկեր

Հետևյալ

Հայկական

Խորհրդային

Սոցիալիստական

Հանրապետութային

Բարդ բառերը կազմվում են հոդակապով, առանց հոդակապի կամ բառերի հապավումներով:
Հոդակապը ա ձայնավորն է:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 154. Հետևյալ բարդ բառերը, ըստ որինա-
կի, բաղադրիչ մասերի վերածեցե՛ք:

Հողաչափ, զուգընթաց, թղթատար, ծովափ, դասընկեր, հացթուփ, թանաքաման, սևահող, գրատախտակ, լրագիր, հացատուն, հողագործ, թղթատար, ուղղաձիգ, ողանավ, լավատես, բայարմատ, միահարկ, քաջամարտ, մենամարտ, նավավար, յուրահատուկ, քառաթև, գյուտարար, հարթաչափ:

Գ. ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՁԵՎԵՐԸ

1. Խորհրդային Սոցիալիստական
Հանրապետութիւնների Միութիւն:

2. Լուսավորութեան ժողովրդա-
կան կոմիտայ:

4. Քաղաքային Խորհուրդ:

ԽՍՀՄ

Լուսավորում

Քաղխորհուրդ:

Հաղավորւմները կատարւում են՝ 1) բառերի ըս-
կըզբի տառերով, 2) բառերի առաջին մասերով, 3) ա-
ռաջին բառի առաջին մասով և վերջին ամբողջ բառով:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 155. Հետեյալ պարզ բառերն ըստ արված
որինակի միացնելով՝ կազմեցե՛ք բարդ բառեր:

Վարդ—գույն, ծառ—տունի, ձյուն—պատ, կաթն—
գույն, դաս—ընկեր, հող—շերտ, դիր—սենյակ, յերկաթ—
ուղի, շուր—ամբար, ձուկն—վաճառ, բազում—մարդ, մեն-
—մարտ, շողի—նավ, թերի—հավատ, թիւ—համար, սալ-
—հատակ, հեռ—դիտակ, մեքենա—տրակտորային—կայան,
Ժողովրդական—կոմիտարների—Խորհուրդ, կոլեկտիւ—
տնտեսութիւն:

Որինակ՝ վարդագույն, ջրամբար և այլն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 156. Հետեյալ բարդ բառերով կազմեցե՛ք
նախադասութիւններ, ընդգծելով բարդութեան վերջին բառի
առաջին տառը:

Նավապետ, քարաժայռ, լրագիր, գրատախտակ, մըր-
դավաճառ, սարալանջ, ծաղկաման, ձիարշավ, թիավար,
բնադետ, ձիավարժ, անասնապահ, լուսարձակ, ջրաղաց:

Որինակ՝ նավապետը ղեկավարում է իր նավը:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 157. Ձախ և աջ սյունակների բառերը
համեմատելով իրար հետ՝ արտագրեցե՛ք և յերբորդ սյունակում
գրեցե՛ք սղվող հնչյունների տառերը:

Արև—յելք
Բարձր—վորակ
Ծով—յեզր
Քայլ—յերգ
Լավ—վորակ
Ձուկն—վորս
Անձրև—վորդ
Քաջ—վորդի
Ան—յեզր
Ան—վորակ

արևելք
բարձրորակ
ծովեզր
քայլերգ
լավորակ
ձկնորս
անձրևորդ
քաջորդի
անեզր
անորակ

յ

վ

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

Բարդ բառեր կազմելիս՝ յերկրորդ բառերի ըս-
կըզբի յե և վո յերկհնչյունների յ և վ հնչյունները
սղվում են:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 158. Հետեյալ բառերը միացնելով կազ-
մեցե՛ք բարդ կամ ածանցավոր բառեր և գործածեցե՛ք նախադա-
սութիւնների մեջ:

Փիղ—վոսկր, վոչ—վոք, շուք—յերթ, այծ—յեղջուր,
ան—յերեակայելի, լայն—յեզր, ան—վողնաշար, ան—յե-
րեր, ան—վորս, ստոր—յերկրյա, ան—վողորի, վեր—յելք,
ծունկ—վոսկր, յերկ—յերեսանի, ան—վորոշ:

Որինակ՝ նոր—յեկ, նորեկ: Նորեկը բարեկեց մեզ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 159. Հետեյալ հատվածներից ջոկեցե՛ք
բարդ բառերը և վերածեցե՛ք բաղադրիչ մասերի:

Լուսակերտ և ապարանքը Թադմորի,
Անապատում, վորպես յերազ վոսկհնչուս,
Յոթն հարյուր սյունի վրա մարմարի
Սլանում է աշտարակը յերկնասույգ:

Փիրուզ ծովը, վոր փարում է մշտաթոր,
Սեպ ժայռերը Լիբանանի փեշերի,
Չունի ափսոս, ափսոս փրփուր ձյունաթույլ,
Ինչպես կուրծքը լուսապայծառ Բամբիշի:

Շշնջում է լուսաթաթախ Բամբիշի
Ականջն ի վար ափսոս քնքռու, հեղասահ,
Ինչպես լուսնի շողակաթը թավիշի,
Այն հոյակապ սյուններն ի վար մարմարյա:
(Ա. Իսահակյան)

Որինակ՝ լուսակերտ=լույս-ա-կերտ:

12. ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Դ և Թ ԲԱՂԱՋԱՅՆՆԵՐԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 160. Հետևյալ բառերը գործածեցե՞ք նախա-
դասությունների մեջ:

Արթուն, խորթ, թարթել, հորթ, մորթել, շողոքոր-
թել, շուրթ, սաղարթ, քերթել, զվարթ, կերթ, հերթ, մերթ,
յերթ, Պարթև, վորթ (վաղ):

Բարդ, մարդ, վարդ, բերդ, դարդ, յերդում, կարգալ,
նյարդ, լյարդ, ժողովուրդ, խորհուրդ, հորդ, թակարդ, ճա-
նապարհորդ, վորդ, վորսորդ, վորդի, յերրորդ, չորրորդ,
հինգերորդ և այլն:

Ո՛րինակ՝ արթուն պահակները հսկում են մեր կո-
տնատեսության գույքը:

Յերբեմն բառերի մեջ լսվում է ք, բայց գրե-
վում է դ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 161. Արտագրեցե՞ք և կետերի տեղը դրե՞ք
բաց թողած տառերը:

Վար... երի կարմիր փնջերով դար... արեցին հե-
րոսի կուրծքը: Հոր... առատ անձրևների ժամանակ ճա-
նապարհոր... ութ յունը վտանգավոր է: Ամրացել է Խոր-
հրդ... ային Միության ժողովուրդ... ների բարեկամու-
թյունը: Մեր հերոս ո... աշունները տիրեցին Հյուսիսային
Բեվեռին: Յերրոր... անգամն է, վոր մեր սովառնակներն
անցան Հյուսիսային Բեվեռի վրայով: Մի վորսոր... իր
փար... ամ հասակով կանգնած էր ծառերի կանաչագար...
սաղար... ների տակ և թակար... ներ էր լարում վայրի
անասուններին: Ծառերը դար... արված են ծաղիկներով,
իսկ թռչունները զվար... ազին դայլայլում են խան-
դավառ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 162. Ձեր ուղղագրական բառատեսություն
գրեցե՞ք այնպիսի բառեր, վորոնց մեջ դ-ն հնչում է ք:

Գ և Ք ԲԱՂԱՋԱՅՆՆԵՐԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 163. Դրեցե՞ք հետևյալ բառերից կազմված
նախադասություններ:

Թարգման, Պարզե, յերգ, կարգ, արգելք, միլդ, ճիգ,
շոգ, հոգնել, նորոգել, ոգնել, կարագ, մարագ, ուրագ,
հոգնակի, ոգտակար, վոգևորություն, ծագել, հագնել,
պարզե, ավագ:

Հաճախ ք է լսվում, բայց գ է գրվում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 164. Արտագրեցե՞ք և կետերի տեղը դրե՞ք
բաց թողած տառերը:

Ձեր յեր...ն իմ սրտի ցանկությունների թար...
մանն է: Ա՛յ տղա, տնունդ Ավա...,գնա մարա... բեր
կարա..., Նորո...,ման ցեխի ավա...վարպետին՝ Սար-
...,իս Դրի...,որյանին պար...,հատրեցին պատվո գրով:

Մար... արիտն ու Սար... իսր բամբակի դաշտն են գնում։
Ամեն առավոտ, արևը դեռ չծա... ած, մեծ վո... ևս ըն-
թյամբ աշխատանքի . յեն գնում։ Վոչ վոք չի կարող նը-
բանց ար... ելք դառնալ։ Այսոր մենք ստացանք նոր
հրահան... Թար... մանուկթյամբ ե գրադված Սար... իսր։

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 165. Ձեր ուղղագրական բառատետրում
գրի առեք այնպիսի բառեր, վորոնց մեջ գրվող գ-ն հնչում է Է։

Ձ Է Ձ ԲԱՂԱՁԱՅՆՆԵՐԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 166. Հետևյալ բառերով կազմեցեք նախա-
դասություններ։

Արջ, լուրջ, շրջել, վորջ, կամուրջ, թրջել, մըջյուն,
յերջանիկ, շրջաբերական, շրջան, վերջ։

Ձղձար, յեղջուր, չղջիկ, աղջիկ, վողջույն, առողջ,
ամբողջ։

Առաջարկ, առաջին, աջակից, հաջել։

Մեջ, միջատ, միջոց, եջ, միջակետ։

Արմատական բառերի մեջ ր և ղ բաղաձայններ-
րից հետո հաճախ լավում է չ, գրվում է ջ։

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 167. Ուղղագրական բառատետրում գրի
առեք այնպիսի բառեր, վորոնց մեջ ջ-ն հնչում է չ։

Ձ Է Յ ԲԱՂԱՁԱՅՆՆԵՐԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 168. Հետևյալ բառերով կազմեցեք նախա-
դասություններ։

Արձակուրդ, արձան, արձանագրել, արձագանք, բարձ,
բարձր, դարձ, դարձյալ, դերձակ, ընդարձակ, համարձակ,
որավարձ, սանձարձակ, փորձ։

Ի բաղաձայնից հետո, յեթե լավում է ց, մեծ
մասամբ գրվում է ձ։

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 169. Արտագրելիս կետերի տեղը դրեք բաց
թողած տառերը։

Ար... աղուղին մերոնք գյուղ են գնում։ Այդ գյուղի
սարերի բա... դագաթները դեռ ձյունով ծածկված են։
Գյուղացիները մեծ համար... աղությամբ են խոսում իրենց
ընդար... աղ խոտհարքները հն... ելու մասին։ Նրանք մեծ
փոր... ունեն։ Մի քանի անգամ շրջանի կենտրոնի կող-
մից ար... անագրված են նրանց այդ հաջողությունները։
Այդ հաջողություններն ար... ագանք են գտել շրջանի
գյուղերում։

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 170. Ձեր բառատետրում գրեցեք այնպիսի
բառեր, վորոնց մեջ ձ գրվում է, բայց հնչում է ց։

Ղ Է Խ ԲԱՂԱՁԱՅՆՆԵՐԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 171. Հետևյալ բառերով կազմեցեք նախա-
դասություններ։

Ղ—թուղթ, աղբյուր, աղբ, աղտ, հաղթել, չղջիկ, խեղ-
դել, ուղտ, վողբ, աղջիկ, աղջամուղջ, այծեղջյուր։

Խ—յերախտիք, տախտակ, բախտ, ժխտել, պանդուխտ,
նախշուն։

Արմատական բառերի մեջ բաղաձայններից առաջ
յերբ լս է լավում, մեծ մասամբ ղ է գրվում։ Խ շատ
քիչ է գրվում, այն ել սովորաբար ճ բաղաձայնից
առաջ։

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 172. Արտագրելիս կետերի տեղը դրեք
բաց թողած տառերը։

Ա... ջիկը սափորն ուսին գնում եր ա... բյուրը ջրի
Սաթիկը թ... թապանակի մեջ շատ թ... թեր եր տեղա-
վորել։

Սանդու... ար սիրում ե դե... ձ: Տեարակիդ շապ-
կին թու... թ քաշիր, վոր չկե... տառվի: Ու... ար քայ-
լում ե, դե... ձանիկն ու չ... ջիկը թռչում են: Ա... բն ու
կե... ար մաքրեցեք: Թոքա... ար վարակիչ հիվանդու-
թյուն ե:

Ի ՅԵՎ Ռ ԲԱՂԱԶԱՅՆՆԵՐԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 173. Հետևյալ բառերով կազմեցեք նախա-
դասություններ և ընդգծեցեք ո բաղաձայնին հաջորդող բաղա-
ձայնները:

Արծաթ, արծիվ, դառնալ, արտ, դոնակ, զարդ, խառ-
նել, նոնակ, բոպե, ձեռնարկ, սառնություն, բոնել, Ռոզա,
Ռիմա, ուֆորմ, ուվոլուցիա:

Արմատական բառերում ն բաղաձայնից առաջ
գրվում ե ո, մյուս բաղաձայններից առաջ մեծ մա-
սամբ գրվում ե ւ:

Բառասկզբում գրվում ե ո, բացի բոսյե բառից:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 174. Արտադրեցեք և կետերի տեղ դրեք
բաց թողած տառերը:

Դա... նություն, լե... նաշղթա, խու... ձ, լե... նազա-
դաթ, մա... դ, լե... նանցք, կա... դալ, բե... նակիր, մա... դիկ,
դա... ձյալ, ա... նչություն, վա... դ, խա... նուրդ, բ... նել,
ա... նել, սավա... նակ, ա... ձիձ, ա... ժեք, խա... նաշիո-
թություն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 175. Հետևյալ հոդվածից ջոկեցեք այն բա-
ռերը, վորոնց մեջ:

1. Գրված ե դ, բայց կարդացվում ե ք:
2. Գրված ե փ, բայց կարդացվում ե ք:
3. Գրված ե ջ, բայց կարդացվում ե չ:

4. Գրված ե ն, բայց կարդացվում ե ց:

5. Գրված ե ղ, բայց կարդացվում ե խ:

«ԿԱԹՆԱՂԲՅՈՒՐ»-Ի ԼԱԳԵՐԸ

Շոգերն արդեն սկսվում են: Ամառային արձակուրդը
մոտենում ե: Դպրոցները զարգարված են և սլատրաստ-
վում են տարեվերջի քննություններին: Տրամադրություն-
նը շատ բարձր ե: Յերկրորդ տարին ե, վոր մասնակցում
եմ յերգեցիկ խմբին և արձակուրդներին իմ ընկերներե՝
Գեվորգի, Վարդանի, Աբգարի և Ավագի հետ գնում ենք
«Կաթնաղբյուր»-ի լագերում հանգստանալու: Առավոտնե-
րը զովաշունչ քամին սանձարձակ, բայց դուրեկան հոր-
ձանքներով հոսում ե անտառի սաղարթների միջով, իսկ
մենք ֆիզկուլտուրնիկներս, տղաներն ու աղջիկները միա-
սին, կարգով գնում ենք մերձակա կամրջի յեղերքին
նոր կառուցված հրապարակը՝ լիցքային վարժություններ
կատարելու համար: Ամեն անգամ, յերբ արեւ բարձրա-
նում ե, մենք գնում ենք մերձակա գետակը լողանալու հա-
մար: Դուրեկան ե այդ գետակի ջրերում լողանալը, մանա-
վանդ վոր ջրերը շատ վճիտ են և խեղդվելու ել վտանդ
չկա:

Մենք յերբեմն ել անտառ ենք բարձրանում զբոս-
նելու համար: Անտառում մենք հաճախ ենք տեսել փախ-
չող յեղջերուներ և յերբեմն ել արջեր:

Յերբեք չեմ կարող մոռանալ «Կաթնաղբյուր»-ի լա-
գերը:

Ը ԶԱՅՆԱՎՈՐԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 176. Հետևյալ բառերով կազմեցեք նախա-
դասություններ:

Ընդունել, ընթերցարան, ընկեր, ընկուզենի, ընտանի,

ընտրել, ընդարձակ, զբոսանք, զգեստ, զբաղմունք, գզաստ, գզացողություն, գզուշանալ: Շտապել, շտեմարան, սկսել, սկիզբ, սպիտակ, ստեղծել, ստիպել, Սուրիկը, գրիչը, աշակերտը, ուսուցիչը, դպրոցը, մկրատը, քաղցը, ծանր, գըլխարկ, գնալ, գտնել զնգալ: Դասընթաց, դասընկեր, հատընտիր:

Բառի սկզբում լսվող ը ձայնավորը գրվում է: ա, գ, ռ բաղաձայններով սկսվող բառերից առաջ ը-ն չի գրվում:
Բառերի վերջում լսվող ը ձայնավորը գրվում է:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 177. Հետևյալ բառերը բաժանեցեք բաղադրիչ մասերի:

Դասընկեր, անընդհատ, հատընտիր, անընկճելի, զուգընթաց, անըմբռնելի, գերընտիր, անընդունակ:

Բարդ կամ ածանցավոր բառերի ը-ով սկսվող յերկրորդ բառի ը ձայնավորը չի սղվում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 178. Հետևյալ նախադասություններից արտագրեցեք ը հնչյունով սկսվող բառերը:

Ձալենն ընդունակ աշակերտ է: Կուրսնտեսականներն ստացան առատ բերք: Մեր ընտանիքն ապրում է ուրախ ու յերջանիկ: Յես ակտիվ մասնակցություն ունեցա Գերագույն Նորհրդի ընտրություններին:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 179. Հետևյալ նախադասություններից ընտրեցեք այն բառերը, վորոնց թիզըում ը լսվում է, բայց չի գրվում:

Գարնանացանն արդեն սկսվեց, հանգստյան տան

պարտեզում զբոսում է յին բանվորները: Շտապում եմ, վորովհետև ընկերներս ապաստում են ինձ: Ձգաստ պետք է լինել և սթափվել բարեհոգությունից: Ձպետք է սքողել թերությունները, այլ բաց անել՝ նրանց վերացնելու համար:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 180. Հետևյալ բառերը վանկերի բաժանել:

Կուրսնտեսական, ստախանովական, սոցմրցում, գրադարան, մկրատ, Մկրտիչ, գլխարկ, գրչակոթ, ստացական, հանգստություն, շտապել, սկսել, դասընկեր, կարգադրություն, ընթերցարան, ծովեզր, հանդգներ, նվիրել, գրատախտակ, զգաստություն:

13. ՏՈՂԱԴԱՐՁ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 181. Կատարեցեք հետևյալ բառերի տողադարձի բոլոր ձևերը:

Թմբուկ, խրճիթ, տղամարդ, ստորակետ, շտապել, զանգված, զսպանակ, լինճույք, բրդոտ, խորհրդավոր, ինքնակամ, թնդյուն, ժպիտ, ժրաշան, պղնձեղեն, ծորակ, տըպարան, սկսել, շքանշան, զգեստ, սփովանք, շտեմարան, խուճապ, զգաստ, ծխախոտ, թրթուր, զլրեկտոր:

Ուրիմակ՝

ծխենլույզ
սըընթաց
սկսել
շտապել

ծըխ-նելույզ, ծխնե-լույզ
սը-ըընթաց, սըը-ընթաց, սըըն-թաց,
ըս-կըսել, սկը-սել
ըշ-տապել, շտա-պել

Յերբ բառն ամբողջությամբ չի տեղավորվում նույն տողում, մի մասը տանում են մյուս տողը. սա կոչվում է տղադարձ: Տողադարձի վերջի կամ հաջորդ տողի սկզբի վանկում լավող ը-ն գրվում է:

14. ԲԱՌԱԳՐՔՈՒՅԿԻՑ ՈՔՏՎԵԼՈՒ ՎՆԱԺՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 182. Անգիր սովորել հայկական տառերն իրենց հերթական կարգով—ա, բ, գ, դ, ե, զ, ը, թ, ժ, ի, լ, խ, ծ, կ, հ, ճ, ղ, ճ, մ, յ, ն, շ, ո, չ, պ, ջ, ու, ս, վ, տ, ը, ց, ու, փ, ք, ֆ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 183. Հետևյալ բառերը դասավորել սյունալներում: Առաջին սյունակում դասավորելիս պահպանել միայն առաջին տառերի այբբենական հերթականությունը: Յերկրորդ սյունակում դասավորելիս նկատի ունենալ առաջին և յերկրորդ տառերի այբբենական հերթականությունը, իսկ յերրորդ սյունակում դասավորելիս հաշվի առնել առաջին, յերկրորդ և յերրորդ տառերի դասավորումը և այլն:

Աբգար, Ազիզ, Ազատ, ագարակ, ավերակ, անցուղարձ, ազգանշան:

Բաբախել, բորբոքել, բողոքել, բերան, բեղ:

Գաղաթ, Դիքոր, գրագետ, գտնել, գնալ, գինի, գիծ, գերան:

Դադար, դրոշ, դրդել, դրամ, դուրս, դուռ, դմակ, դիտակ, դիակ, դերանուն, դեմառդեմ:

Զամբյուղ, Զվարթ, զորք, զտել, զույգ, զինաթափ, զենիթ, զեղծում:

Մագնիս, մրցում, մոտիկ, մրբիկ, մրոտ, մտերիմ,

մտածել, մսեղեն, մտադրծ, մորթ, մոտացկոտ, մնացորդ, միբդ, միջատ:

ՈՐԻՆԱԿ՝

Աբգար

Ազիզ

Ազատ

Ագարակ

Ավերակ

Անցուղարձ

Ազգանշան

Բաբախել

Բորբոքել

Բողոքել

Բերան

Բեղ

Աբգար

Ագարակ

Ազիզ

Ազատ

Ազգանշան

Անցուղարձ

Ավերակ

Բաբախել

Բերան

Բեղ

Բորբոքել

Բողոքել

Աբգար

Ագարակ

Ազատ

Ազգանշան

Ազիզ

Անցուղարձ

Ավերակ

Բաբախել

Բեղ

Բերան

Բողոքել

Բորբոքել

Բառարանում բառեր դրանելու համար նախ պիտի դրանել առաջին տառը, վերից հետո այբբենական կարգով պիտի դրանել յերկրորդ տառը, ապա յերրորդը և այլն:

15. ՈՒՐԻՇԻ ԽՈՍՔ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 184. Հետևյալ հոլվածից ջոկեցեք և արտադրեցեք ուրիշի տառ խոսքերը:

Յերեկ մեր դիրեկտորը հայտարարեց. «Վաղը սանիտարական ուր ե, բոլոր աշակերտները պիտի մասնակցեն աշխատանքներին»: Դիրեկտորն ասում եր. «Մեր սանիտարական ուրվա աշխատանքները տեւելու յեն առավոտյան

ժամը 7-ից մինչև յերեկոյան ժամը 5-ը: Այդ ժամանակվա
ընթացքում պիտի մաքրվի թե՛ դպրոցի շէնքը և թե՛ ամ-
բողջ բակը»:

Ուրիշի կողմից ասված խոսքը, յերբ մեջ ե բերվում
խոսողի կամ գրողի կողմից, կոչվում ե ուրիշի խոսք:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 185. Կարգացե՛ք աջ ու ձախ սյունակները
նախադասութիւնները և ասացե՛ք նրանց տարբերութիւնը:

Ուղղակի խոսք
Սուրենն ասաց. «Յես չեմ
կարող դալ»:
Դիրեկտորը հայտարարեց.
«Վաղը մեր պարապմունք-
ներն սկսվելու յեն»:
Ուսմասվարը մեր ուսուց-
չին ասաց. «Գնացե՛ք և ձեր
դասարանը կարգի բերե՛ք»:

Անուղղակի խոսք
Սուրենն ասաց, վոր ինքը
չի կարող դալ:
Դիրեկտորը հայտարարեց,
վոր վաղը մեր պարապ-
մունքներն սկսվելու յեն:
Ուսմասվարը մեր ուսուց-
չին ասաց, վոր գնա և իր
դասարանը կարգի բերի:

Յերբ ուրիշի խոսքը մեջ ե բերվում բառացիո-
րեն, անփոփոխ կերպով, կոչվում ե ուրիշի ուղղակի
խոսք, իսկ յերբ մեջ ե բերվում միայն բովանդակու-
թիւնը, բայց վոչ ասողի բառերով, կոչվում ե ու-
րիշի անուղղակի խոսք:

Ուղղակի խոսքն առնվում ե չափերաների մեջ,
իսկ անուղղակի խոսքն անշատվում ե բուլթով կամ
ստորակետով և չափերաների մեջ չի առնվում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 186. Արտագրեցե՛ք հետևյալ նախադասու-
թիւնները և ասացե՛ք՝ ինչ կետագրութեան նշաններ են գոր-
ծածված:

Լենինն ասում եր. «Ով չի աշխատի, նա չի ուտի»:
«Ով չի աշխատի, նա չի ուտի»,—ասում եր Լենինը:
«Ով չի աշխատի,—ասում եր Լենինը,—նա չի ուտի»:

Յեթե ուղղակի խոսքը հեղինակի խոսքից հետո
յե գրված, նրանից առաջ գրվում ե միջակետ, իսկ
ուղղակի խոսքն առնվում ե չափերաների մեջ:

Յեթե ուղղակի խոսքը հեղինակի խոսքից առաջ
ե գրված, նրանից հետո գրվում ե ստորակետ և գիծ:

Յեթե հեղինակի խոսքն ընկած ե ուղղակի խոս-
քի մեջտեղ, ապա հեղինակի խոսքից առաջ և հետո
գրվում ե ստորակետ և գիծ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 187. Հետևյալ որինակներն արտագրելիս
այնպէս դասավորեցե՛ք, վոր հեղինակի խոսքերն ընկնեն ուղղա-
կի խոսքերի մեջտեղը կամ նրանցից հետո. վորտեղ վոր հարկա-
վոր ե, կարող եք հեղինակի խոսքի բառերի մեջ տեղափոխու-
թիւններ կատարել:

Ուսուցիչը հայտարարեց. «Ով վոր խնդիրները շուտ
լուծի, կարող ե դուրս գնալ»: Գործարանի դիրեկտորն
ասաց. «Հայտարարված ե ստախանովական ամիս, բո-
լորս միասնական ուժերով պիտի աշխատենք իրագոր-
ծել մեր պլանները»: Մեր բրիգադիւրը հայտարարեց.
«Համաձայն մեր սոցմրցման պայմանագրի, մինչև ամսիս
25-ը պիտի վերջացնենք զարնանացանը»: Այնտեղ մեկը
կանգնած կանչում ե՝ «Յեկե՛ք, շուտ յեկե՛ք, ուշանում
ենք, աշխատանքն արդեն սկսվել ե»: Միլիցիոնները հարց-
եց՝ «Ո՞վ ե գալիս»: Մեքենավարը հայտարարեց. «Այ-
սոր յես սահմանելու յեմ ստախանովական ռեկորդ»: Մեր
ռազմագիտութեան դասատուն ասաց՝ «Վաղը բոլորս գնալու
յենք լազեր»:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 188. Ասացե՛ք կետադրության նշանները:
«Ո՞վ ե» — ասում եր պահակը:
«Կանգնիր, մի շարժվիր» — հրամայեց միլիցիոները:
«Ո՞վ ե ինձ հարցնողը» — ասաց զիրեկտորը:
«Յերանի, ոգաչու լինե՞յի» — ասում եր Ռոզան:

Յերբ ուղղակի խոսքը հարցական կամ բացա-
կանչական ե, նրանից հետո գրվում ե գիծ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 189. Արտագրեցե՛ք հետևյալ նախադասու-
թյունները և ցույց տվե՛ք ուրիշ խոսքերը:

Սեղան ասում եր՝ յես գերազանցիկ եմ:
Ոֆելիան ասում եր՝ յես այսոր թատրոն կգնամ:
Ընկերս ինձ հայտնեց՝ զիրեկտորը ինձ կանչել ե:

Յերբ ուրիշ խոսքը կարճ ե՝ անջատվում ե բու-
թով և չակերտաների մեջ չի առնվում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 190. Արտագրեցե՛ք և ասացե՛ք՝ խոսակեց-
անի խոսքերը ի՞նչով են անջատված իրարից:

- Ո՞վ ե:
- Յես եմ, Սուրբիկ, դուռը բաց:
- Դուք ո՞վ եք, յես ձեզ չեմ ճանաչում:
- Յես Յերվանդն եմ՝ քո դասընկերը:
- Այս գիշերով ի՞նչ ես ուզում:
- Լենինականից եմ յեկել, ուշ յեկանք, դրա հա-
մար յեկել եմ ձեզ մոտ գիշերելու:

Խոսակեցների ուղիղ խոսքերը յերբ նոր տողից
են սկսվում, անջատվում են դծով, վորը կոչվում ե
անջատման գիծ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 191. Գրե՛ք հետևյալ հատվածի անջատման
գծի:

Բարե՛, ախպեր, — ձայն ե տալիս Պետին:
Ա՛յ բարին արեդ, — պատասխանում ե Չատին:
Ե՛, վո՞րտեղից և ո՞ւր:
Չորագեղից եմ գալիս, ընկույզ եմ տանում ծախելու:
Իսկ դու վո՞րտեղից ես գալիս, բարեկամ:
Յես, ախպեր ջան, Ղշաղից եմ գալիս, բուրդ եմ
տանում ծախելու:

Հը՞, բուրդս լավն եր:
Բաս ընկույզս ինչո՞վ եր պահաս, — պատասխանեց
Չատին:

Յես այնպես եյի կարծում, թե միայն յես եմ աչ-
քաբաց. բանից դուրս ե գալիս, մեր տղա, դու ել ինձ-
նից պահաս շնորհքով չես յեղեր:

Ա՛յ տեաշեն, շնորհքը վոր բաժանում եյին, կարծում
եյիր, թե մենակ դու եյիր այնտեղ:

Դեհ, վոր այդպես ե, արի ախպերանանք:

Աչքիս վրա:

Գիտե՞ս ինչ, արի միասին մի գործ անենք:

(Ըստ «Լուսաբեր»ի)

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 192. Հետևյալ ուղղակի խոսքերը վերածե-
ցե՛ք անուղղակի խոսքերի:

Ուսուցիչն ասաց. «Բոլորդ անցե՛ք դասարան»:

Կոնդուկտորը կանչում ե. «Բոլոր քաղաքացիները
պետք ե տոմս վերցնեն և ապա առաջ անցնեն»:

Այսոր քաղխորհրդի կողմից հայտարարված եր. «Տաղ-
նապի ժամանակ բոլոր քաղաքացիները պարտավոր են
անմիջապես ազատել տրամվայը»:

Քաղաքացիներից մեկը կարդալով այդ հայտարարու-
թյունը՝ կոնդուկտորին հարցրեց. «Ի՞նչ նպատակով ե
տրված այդ հայտարարությունը»: Նա պատասխանեց.

«Տագնապի ժամանակ տրամվայում մնալը նույնքան վտանգավոր է, Վորքան մի բացթիյա վայրում»:

Ուրիշի ուղղակի խոսքն անուղղակի խոսքի վերածելու համար ջնջվում են 1) չակերտները կամ դծերը, 2) առաջին և յերկրորդ դեմքերը փոխվում են յերրորդ դեմքի, 3) ուղղակի խոսքից առաջ ավելացվում է վոր կամ քե շաղկապը:

16. ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

ա. ՊԱՐԶ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 193. Հետևյալ հոդվածի նախադասությունների յենթականերն ընդգծեցեք մի գծով, ստորոգյալները յերկու գծով:

Ուսումնական տարին սկսվեց: Բոլոր դպրոցները զարգարված են: Մեր դպրոցը գեղեցիկ է: Զանգը հնչեց: Աշակերտները հավաքվել են: Դասերն սկսվեցին: Դասերից հետո ժողով ունեցանք: Դիրեկտորը խոսեց: Ամենինչ պատրաստ է: Դասագրքերը գնված են: Դասարանները պատրաստված են: Շենքը մաքրված է: Նոր կաթինեաներ են բացված: Բոլոր ուսուցիչները ներկա յեն: Աշխատանքները կանոնավորված են: Բոլորն ուրախ են: Այս օրը մեզ համար տոն է:

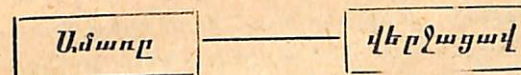
Միայն մի միտք արտահայտող նախադասությունը, կոչվում է պարզ նախադասություն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 194. Հետևյալ նախադասություններն արտահայտեցեք թխմաներով:

Ամառը վերջացավ: Բոլոր դպրոցները բացվեցին: Աշխատանքներն սկսվեցին: Աշակերտները գնում են դրպրոց: Գերազանցիկ աշակերտներն ամեն օր պատրաստում են իրենց դասերը:

Բանվորներն աշխատում են հարվածայնորեն: Ուսուցիչները գնացին հեռավոր եքսկուրսիայի: Վարպետները նորոգում են մեր քաղաքի մայթերը: Պիտներները գնում են ճամբար:

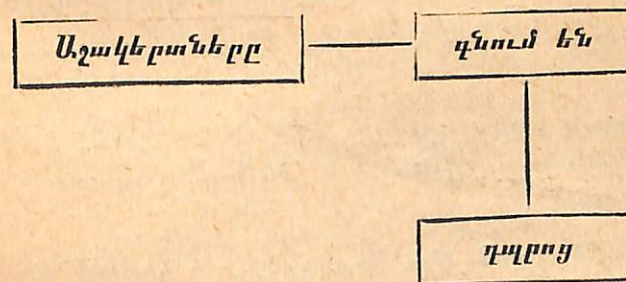
Որինակ՝ 1) Ամառը վերջացավ

2) Բոլոր դպրոցները բացվեցին

3) Աշակերտները գնում են դպրոց

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 195. Հետևյալ բառերը գործածելով վորպես
յենթակա՝ գտեք համապատասխան ստորոգյալներ և կազմեցե՛ք
նախադասություններ: Ստորոգյալներին ավելացրե՛ք մի-մի լր-
րացում:

Վորմնագիր, դերձակ, բժիշկ, ուսուցիչ, աշակերտ,
հյուան, հացթուխ, դարբին:

(կարգում ե, թխում ե, կարում ե, կառուցում ե, կո-
ւում ե, սովորում ե, ավանդում ե):

Որինակ՝ Ուսուցիչը ավանդում ե դասը:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 196. Հետևյալ ստորոգյալներին համար գը-
տե՛ք համապատասխան յենթականեր, կազմեցե՛ք նախադասու-
թյուններ և յենթականներին ավելացրե՛ք մի-մի լրացում:

. . . ծաղկում են . . . բացվում են . . . հասու-
նանում են . . . աշխատում են . . . հնձում են . . .
սովորում են . . .

(կոյտնտեսականները, բանվորները, ուսուցիչները,
աշակերտները, վարդերը, ծաղիկները):

Որինակ՝ Գույնզգույն ծաղիկները ծաղկում են:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 197. Կարգացե՛ք հետևյալ նախադասու-
թյունները և ասացե՛ք նրանց տարբերությունները:

Սուբիկը գնաց դպրոց: Սուբիկը գնաց դպրոց: Սու-
բիկը գնաց դպրոց: Յերանի թե՛ Սուբիկը դպրոց գնար:

Այս ձևերով արտահայտեցե՛ք հետևյալ նախադասություն-
ները.

Գրիշան աշխատում ե: Սաշան սովորում ե իր դա-
սերը: Յերվանդը նկարում ե: Սարգիսը գրում ե: Ռոզան
նվագում ե:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 198. Արտագրեցե՛ք և կետերի տեղ դնելով
յենթականեր՝ կազմեցե՛ք նախադասություններ:

. . . և Սեդան յերգում են: . . . ու Գոհարը գը-
րում են: . . . և Լուսիկը կարգում են: . . . և Եմման
նվագում են: . . . և Ամալիան պատմում են:

Որինակ՝ Վիկտորիան և Սեդան յերգում են, և այլն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 199. Արտագրեցե՛ք հետևյալ նախադասու-
թյունները և կետերի փոխարեն մեկական ստորոգյալ ել դուք
ավելացրե՛ք:

Լևոնը կարգում ե և . . . : Յերվանդը յերգում ե և
. . . : Գրիգորը պատմում ե և . . . : Ռուբիկը նկարում ե
և . . . : Գեղամը յերգում ե և . . . : Սեդան խաղում ե
և :

Որինակ՝ Լևոնը կարգում ե և գրում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 200. Արտագրեցե՛ք հետևյալ նախադասու-
թյունները և յենթականներին մի-մի լրացում ել դուք ավելա-
ցրե՛ք:

. . . և սպիտակ ծաղիկները բուրում են:
. . . և հոտավետ վարդերը բացվել են:
. . . և կանաչ ծառերը բողբոջում են:

Որինակ՝ Գեղեցիկ և սպիտակ ծաղիկները բուրում են:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 201. Արտագրեցե՛ք հետևյալ նախադասու-
թյունները և ստորոգյալներին մեկական լրացում ել դուք ավե-
լացրե՛ք:

Յողն իջնում ե ծաղիկների և . . . վրա: Գետերը
թափվում են լճերն ու . . . ր: Մարդիկ թռչում են ան-
րոպանով ու . . . ով: Մենք ճանապարհորդում ենք
յերկաթուղով և . . . ով: Աշակերտները գրում են գրի-
չով և . . . ով: Փայտահայտը ծառը կտրում ե սղոցով
ու . . . ով:

Որինակ՝ Յողն իջնում ե ծաղիկների և տերևների
վրա:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 203. Հետևյալ նախադասություններն արտադրելիս ընդգծեցե՛ք յենթակաները և գրեցե՛ք ստորակետներ, ուր վոր հարկավոր է:

2աբեւը Յողիկը Բնարիկը և Արեհատը գրում են:

Ակումբում տրվում են ներկայացումներ զեկուցումներ դասախոսություններ և կինոնկարներ:

Մեր գործարաններում շինվում են կոմբայներ տրակտորներ տանկեր ավտոմոբիլներ և աերոպլաններ:

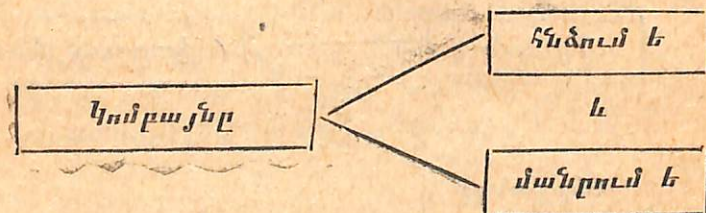
Կապից ծովը թափվում են և՛ Ուրալը և՛ Վոլգան և՛ Թերեքը և՛ Բուռը և՛ Արազը:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 204. Արտագրելիս յենթականերն ընդգծեցե՛ք մի գծով, իսկ ստորագյալները՝ յերկու գծով:

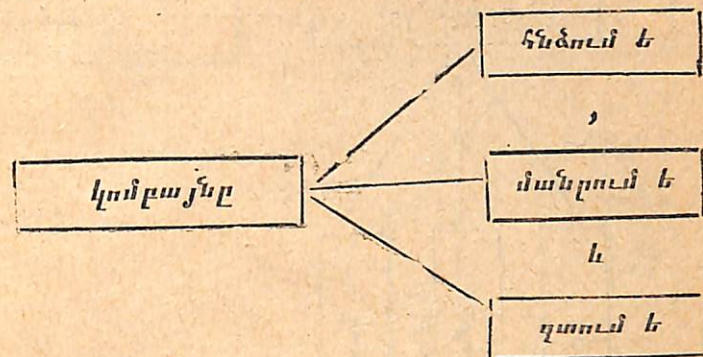
Սուրիկը կարդում է, գրում է և նկարում է: Դերձակը չափում է, կտրում է, կարում է և պատրաստում է: Գրիշան վեր կացավ, հազնվեց, լվացվեց, թեյեց և գնաց դպրոց:

Նախադասության մեջ կարող են լինել մի քանի ստորագյալներ, վորոնք մեկը մյուսից անջատվում են ստորականերով: Յեթե վերջին ստորագյալից առաջ և, ու շաղկապ կա, ստորական չի դրվում: Յեթե այդ շաղկապները կրկնվում են բոլոր ստորագյալներից առաջ, այն ժամանակ իրենց վրա շեշտ են ընդունում և անջատվում ստորականով:

Կոմբայնը հնձում և մանրում է:

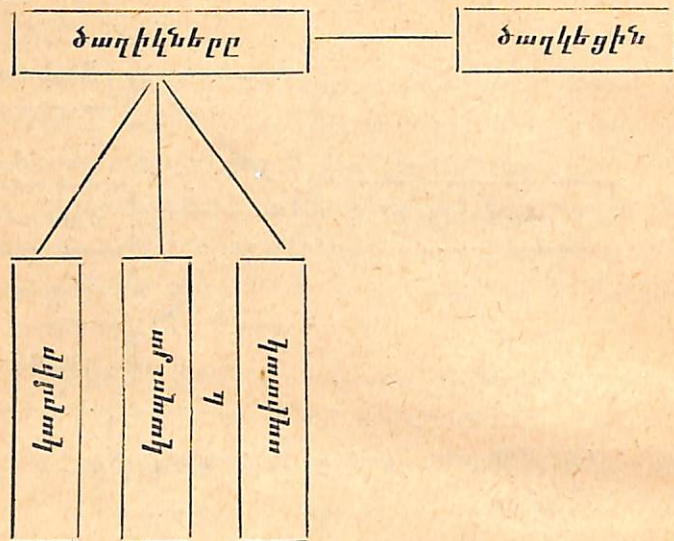
Ուրինակ՝ կոմբայնը հնձում, մանրում և զտում է:

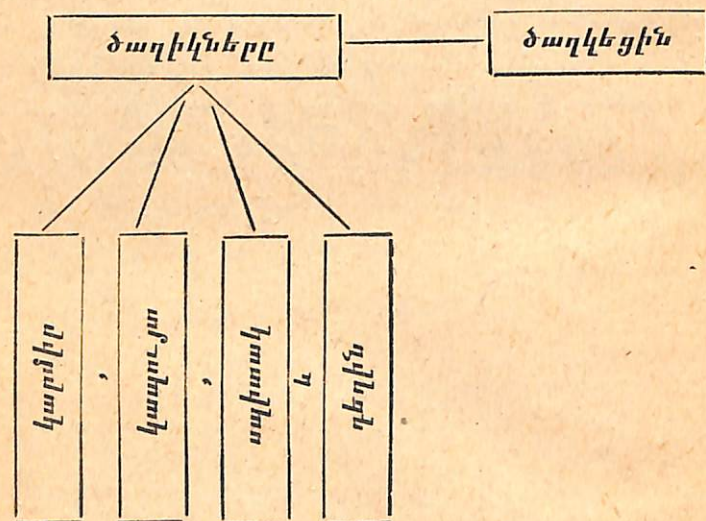
ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 205. Հետևյալ նախադասությունները սխեմաների վերածեցե՛ք:

Յերվանդը հազնվեց, պատրաստվեց և գնաց թատրոն: Վոլոմիադիկը տաշում է, հղկում է և շարում է պատերը: Հյուանը չափում է, կտրում է, տաշում է, ծակում է և շինում է նստարաններ: Փոթորիկը բարձրացավ, մըրկեց և պոկեց դարավոր կաղնին: Կոլոնտեսականը և՛ վարում է, և՛ ցանում է, և՛ քաղում է, և՛ մանրում է:

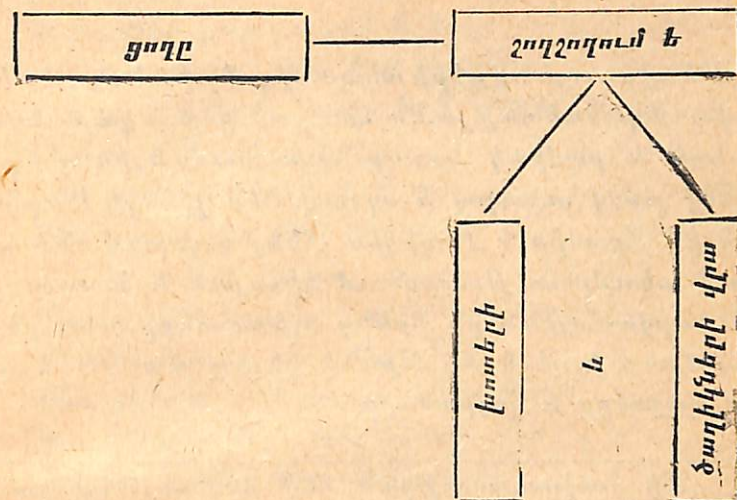
Որինակ՝ կարմիր կապույտ և սպիտակ ծաղիկները
ծաղկեցին:

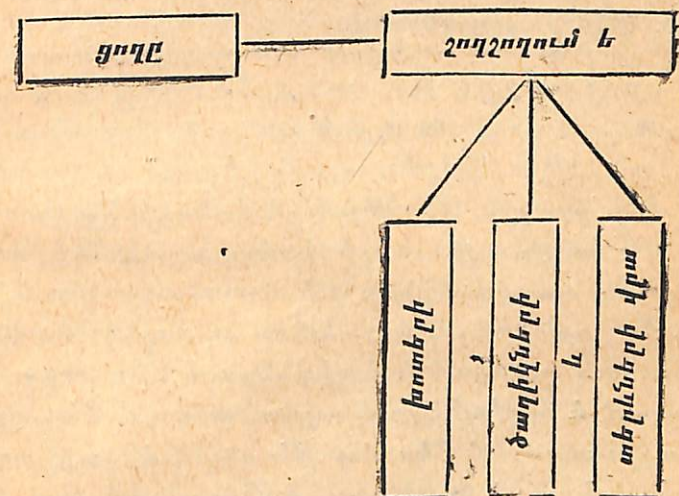
Կարմիր, կապույտ, սպիտակ և դեղին ծաղիկները
ծաղկեցին:

Ցուղը շողշողում է խոտերի և ծաղիկների վրա:

Ցուղը շողշողում է խոտերի, ծաղիկների և տերե-
ւների վրա:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 206. Արտադրեցեք և ընդգծեցեք միևնույն հարցին պատասխանող լրացումները, դրեք կետադրության նշանները:

Մենք ստացանք գիրք անտրակ դրիչ թանաք ռետին և մատիտ Կոլտնտեսությունն ստացավ ցորեն դարի հաճար ծխախոտ և բամբակ Նրանք աշխատում էին մուրճով կացնով լոմով ուրազով և սղոցով Յես գիմեցի Սուրիկին Վահեյին Արամին և Գագիկին Մենք սովորում ենք դրպորոցում ակումբում թատրոնում կինոյում և համալսարանում Հարվածայիններն իրենց աշխատանքը կատարեցին լավ մաքուր և գեղեցիկ Ձյունի շերտը ծածկել է լեռները դաշտերը և հովիտները

Մի նախադասության մեջ միևնույն պաշտոն կատարողները կոչվում են նախադասության բազմակի անդամներ:

Բազմակի անդամները կարող են կապվել և, ու, քե, կամ շաղկապներով:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 207. Արտադրելիս ընդգծեցեք բազմակի անդամները և դրեք կետադրության նշանները:

Խորհրդային Միության մեջ մարդիկ աշխատում են վոչ թե կապիտալիստների համար այլ իրենց համար Նա գրեց թե պատմվածքներ թե վոտանավորներ և թե վեպեր Նա գրեց վոչ թե պոեմներ այլ պիեսներ Յես յեղա անտառում դաշտում և հովիտներում Յես յեղա վոչ թե դաշտում և հովիտներում այլ անտառում Յես գրում եմ ու աշխատում եմ Յես վոչ թե գրում եմ այլ աշխատում եմ Նա յերգում ու պարում է Դու գրում կամ նկարում ես Դու թե գրում թե նկարում ես:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 208. Լրացրեք հետևյալ բարդ նախադասությունները:

Փոթորիկը բարձրացավ և ծովը
Բոլորը գնալու յեն, իսկ Սուրենը
Բոլորը խոսեցին, սակայն Գրիշան
Ուզում էյի գնալ, բայց
Յես աշխատում եմ, իսկ դու
Դու գալու յես ինձ հետ կամ
Դու ուզում էյիր գալ, ապա
Մեր պլանները կատարված են, ուրեմն
Յես կարդալու յեմ, վերպեսդի
Յես գնալու յեմ դպրոց, վերովհետև
Նա աշխատում է անընդհատ, վոր
Նա իր պլանը կկատարի, յեթե
Սուրիկն իր աշխատանքները վերջացրել է թե
Յես գնում եմ թատրոն, մինչդեռ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 209. Հետևյալ հոգվածից ջոկեցեք բարդ և պարզ նախադասությունները և գրեցեք առանձին սյունակներում: Բարդ նախադասություններն իրարից անջատելով կադմիցեք պարզ նախադասություններ:

Քարվանի ծայրը սարերը հասավ,
Հասավ ու ձուլվեց թուխ ամպերի հետ.
Վրան-վրանի հետևից բաավ
Ծաղիկների մեջ գույն-գույն սիրավետ.
Ալաչուխ դադա, անվերջ վրաններ,
Շրջան կադմելով սառն աղբրի ափին,
Ինչպես ծեր արծվի կարկատած բներ,
Հենվում են մեկ-մեկ բարձր քարափին:
Գուգարք սարերի սիզավետ լանջին
Բազմել են հայի թուրքի բինաներ,
Բայց դարձյալ խառնված քոչ-քոչի միջին:

Դեռ յերեւում են ուղար քարվաններ,
Խրխնջում ե ձին, կովը բառաչում,
Բոլորն ել իրենց յուրդն են ճանաչում,
Մայում ե անուշ ամլիկը գառան
Սարեր ու ձորեր նորից կյանք առան:

(Վ. Միրաբյան)

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 210. Ինքներդ կազմեցեք 4 բարդ նախա-
դասություններ, վորոնք միացված լինեն և, ու, իսկ, բայց, ու-
րեմն, վոր, վորովհետև, վորպեսզի, սակայն, յեթե շաղկապներով:

17. ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒ- ԹՅՈՒՆ

ա. ՀՍՏ ԽՈՍԻԻ ՄԱՍԵՐԻ

Հինգ նոր և գեղեցիկ ավտոմոբիլներ արագորեն սլա-
նում են դեպի գեղածիծաղ Ծաղկաձորը:

Հինգ—քանակական թվական:

Նոր—վորակական ածական:

Յեւ—շաղկապ:

Գեղեցիկ—ածական:

Ավտոմոբիլներ—հասարակ գոյական, հոգնակի ուղ-
ղական հոլով:

Արագորեն—ձև ցույց տվող մակբայ:

Սլանում են—բայ, ներկա ժամանակ, հոգնակի թիվ,

Յւրդ դեմք:

Դեպի—կապ:

Գեղածիծաղ—ածական:

Ծաղկաձորը—հատուկ գոյական անուն, հայցական
հոլով, յեզակի թիվ:

Նախադասությունն ըստ խոսքի մասերի վեր-
լուծելիս բառերը վերցվում են հերթական կարգով
և նրանց դիմաց գրվում, թե վոր տեսակի խոսքի
մաս են ու ի՞նչ փոփոխություններ են կրել:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 211. Հետևյալ նախադասությունները վեր-
լուծեցեք ըստ խոսքի մասերի:

Մեր կոլտնտեսության առաջին բրիգադիւրը և 4 հար-
վածային ընկերներն այսօր գերակատարեցին պլանները:

Մեր դպրոցի աշակերտները և ուսուցիչները հանձն
են առել տարին փակել առանց թույլերի:

Մեր դպրոցի տարեվերջի քննություններն արդեն
սկսվել են:

Այս տարի աշխատանքներն ավելի լավ են կազմա-
կերպված:

Մեր ավարտական դասարանի աշակերտները քննու-
թյուններից հետո գնալու յեն հեռավոր եքսկուրսիա:

բ. ՀՍՏ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ

Հինգ նոր և գեղեցիկ ավտոմոբիլներ արագորեն սլա-
նում են դեպի Ծաղկաձոր:

Ավտոմոբիլներ—յենթական:

Սլանում են—ստորոգյալ:

Հինգ, նոր և գեղեցիկ—յենթականի լրացումներ:

Արագորեն, դեպի Ծաղկաձոր—ստորոգյալի լրացում-
ներ:

Նախադասությունն ըստ անդամների վերլուծելիս

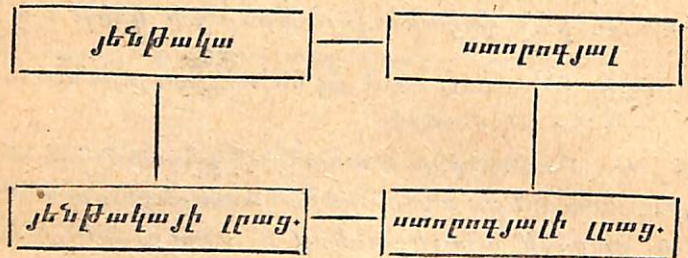
1. ո՞վ, ի՞նչ հարցերով գտնում ենք յենթական.

2. ի՞նչ ե անում, ի՞նչ ե լինում հարցերով գտնում ենք

ստորոգյալը. 3. հետո գտնում ենք յենթականի լրացում-

ները և 4. գտնում ենք ստորոգյալի լրացումները:

Յեթե արված է մի նախադասութիւն, վոր ունի յենթակա, ստորոգյալ, յենթակայի լրացում և ստորոգյալի լրացում, ստացվում է հետևյալ սխեման:

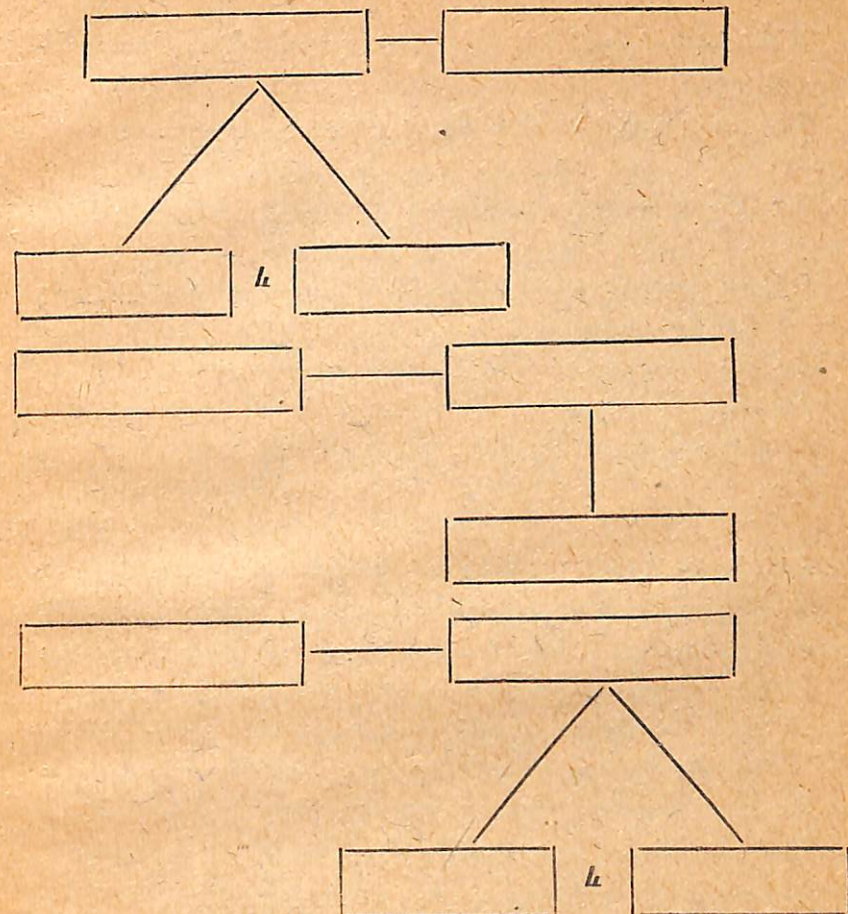
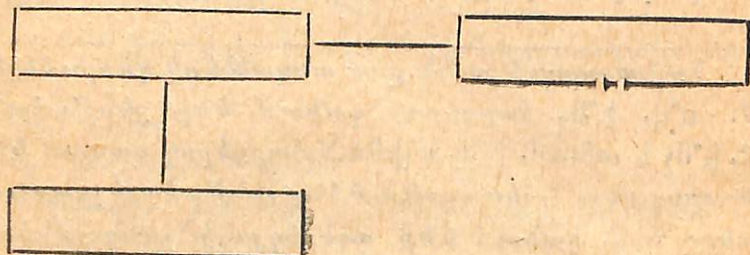
ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 212. Հետևյալ նախադասութիւնները վերլուծել ըստ նախադասութեան անդամների և կազմել նրանց սխեմաները:

Մեր կոլանտեսութեան պարտեզի գեղեցիկ վարդերը զարդարեցին հերոս ազաչունների պանծալի կրծքերը:

Վիթխարի արակտորները հերկում են կոլանտեսութեան լայնատարած դաշտերը:

Այսօր մեր բրիգադը սոցմրցման մեջ մտավ մեր կոլանտեսութեան յերկրորդ բրիգադի հետ: Մենք արդեն վերջացրինք մեզ տված գարնանացանի պլանը:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 213. Հետևյալ համը սխեմաների համաձայն կազմեցեք նախադասութիւններ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 214. Հետևյալ նախադասութիւնները վերլուծել թե ըստ խոսքի մասերի և թե ըստ նախադասութեան անդամների: Նախքան վերլուծման անցնելը պետք է վորոշել պարզ և բարդ նախադասութիւնները:

Ամեն տեղ յեռում է գարնան վերածնող շնչի ուժն ու զորութիւնը (Ն. Գ.): Յեւ մի խորունկ զայրույթ, վառվող կատաղութիւն բռնկվում էր մի ժամանակ մեծ, առատ տան զավակների սրտի մեջ (Փափ.):

Այնտեղ տիրում են անսովոր շարժում ու իրարանցում (Շիրվ.):

Հեր ու վորդի նստած էյին բազազ Արաւմի խոհանոցում:

Են ժամանակ բազազն ու իր կինը վիճում էյին ներսը:

Տիկին Նատոն չէր համոզվում: Նա արտասովելով անիծում էր իր բախտը:

Ես աղմուկի վրա տիկինը դուրս յեկավ:

Բազազը Գիքորին ձեն տվեց:

Թմթմփացներով Գիքորը ներս մտավ:

(Հ. Թումանյան)

Յեւ գինամիան անտառում առավոտյան վորոտաց,
Սանթրոսի տան քարաշեն պատերն ահով դողացին:
Տանձենու տակ թափառող արջը փախավ չորեքթաթ:
«Եւ ահ չկա» մոլտաց փայտ հավաքող գյուղացին:
Ու վեր թռան մարմարի մանր-սպիտակ կտորներ,
Ոգում թափով պարեցին ու շաղ յեկան չորս բորը:
Արձագանգը դղրդաց ու սլացավ սարնիվեր,
Անտառում իր հաղթական արշավանքը յերգելով:
Արձագանգը դղրդաց ու սլացավ սարեստը,
Հասավ խոժոռ ձորերին, քարափներին արևոտ,
Ու մոտակա գյուղերին յերգի նման խանդավառ
Հաղորդեց նոր մի կյանքի աղմկալից առավոտ:

(Ն. Զարյան)

Աշունն եւ յեկավ Գուգարք աշխարհում,
Սարին ու դաշտին այլ կյանք է յեռում:
Խուզելով գառան, վոչխարի բուրդը,
Գոչել են բինեն, թողներով յուրդը:

Լեռներից զվարթ գերացած հոտեր
Ձմեռվան համար իջել են դաշտեր:
Յուրդերը դատարկ սեին են տալիս,
Աղբյուր ու ծաղիկ վողբում են, լալիս:
Մենակ խաղում է, թռչկոտում պախրան,
Սարեր ու ձորեր մնացին նրան:
Արծիթն եւ տխուր նստած ժայռերին՝
Վորսեր է փնտռում իր սոված փորին:

(Վ. Միրաքյան)

18. Բ Ա Ռ Ա Յ Ա Ն Կ

Գրվում է Գ

արձակուրդ	գդակ	խորանարդ
ահադնազգորդ	գնորդ	խորդուբորդ
անընդհատ	դղրդյուն	խորհրդածություն
ավելորդ	դարդ	խորհրդական
արդ	զարդարանք	խորհրդանիշ
արդարեւ	դուգորդել	խորհրդավոր
արդի	թակարդ	ծաղկազարդ
արդեն	լեւդ	կարդալ
արդյոք	լյարդ	կոկորդ
արդյունք	լիմոնադ	կախարդ
արդուկ	լծորդ	կցորդ
բարդ	խառնուրդ	հագուրդ
բարդություն	խարդախ	հակառակորդ
բարդացնել	խարդավանք	հաջորդ
բերդ	խլուրդ	հաջորդել
բերդապահ	խնդիր	հարդ
բրդել	խնդրառություն	հանդերձ
գդալ	խնդրել	հեանորդ

Գրվում է Գ

հինգերորդ	յերիզորդ	վաղորդյան
հորդա	յերիտասարդ	վաղորդ
հորդառատ	նախամարդ	վարդ
հորդորել	նախանձախնդիր	վարդենի
հորդորանք	նախդիր	Վարդան
հորեղբորդի	նախորդ	Վարդանուշ
հրդեն	Նավասարդ	Վարդուհի
հրդենաշեն	նավորդ	վրեժխնդիր
հարդարել	լողորդ	վեցերորդ
ճանապարհորդ	նյարդ	վորդի
ճլորդի	շահախնդիր	վորդ
մակարդակ	շուկլադ	տասներորդ
մակարդել	շախնդ	աղամարդ
մարդատյաց	ողանցք	Տրդատ
մեջընդմեջ	ողաչու	փոխանորդ
միլիարդ	ողափոխություն	քանիքորդ
միջնորդ	ողերևութաբանու-	քանորդ
բիլիարդ	թյուն	քառորդ
մնացորդ	ուշադրություն	քինախնդիր
յերդիկ	չորրորդ	քսաներորդ
յերդմնագանց	պակասորդ	բուրդ
յերդում	շարդել	միջնորդ
յերրորդ	սարդ	
յերկրորդ	սպրդել	

Գրվում է Գ

ահագին	Բագու	Գարեգին
Ավագ	Բագրատ	Գեվորդ
արձագանգ	բարգավաճ	դասակարդ
արտակարգ	բարենորոգում	եզուց

Գրվում է Գ

զուգընթաց
թորգում
լինգ
ժագել
ժեդ
կարագ
կարգին
կարդ
կարդադրել
կարդապահ
կենտրոնաձիգ
հանգչել
հեռաձիգ
հոգս
հոգալ
հոգաբարձու
հոգեառ
հոգեբանություն

հոգեբուղի
հոգեպարար
հոգի
հոգնակի
հոգնել
հրաձիգ
հրձիգ
ձագ
ձագար
ձգել
ձգտել
ձգձգել
ձիգ
ճրագ
մարագ
Մարգարիտ
մուգ
հետաձգել

Գրվում է Ղ

աղբ
աղբակույտ
աղյուս
աղբյուր
աղճատել
աղջամուղջ
աղջուր
աղտ (կեղտ)
աղտոտ
աղքատ

բաղդատել
բաղկանալ
բողի
բաղձանք
գաղթ
գաղջ
գաղտադողի
գաղտնապահ
գաղտնի
գողտուկ

յերդ
յերդեցիկ
նորորդել
ջագ
սղուտ
ոգնել
ոգտավետ
օրակարդ
ողղաձիգ
պարերդ
Սարգիս
սուգ
սպունգ
սրինդ
վարագույթ
վողի
վոռորդել

դղրդյուն
դողղոջ
զզջալ
թուղթ
թղթակցել
թղթապանակ
խեղդել
խեղճ
խղճալ
կաղկանձել

Գրվում է Դ

կողք	շաղկապ	տաղտուկ
հեղձուցիչ	պղպեղ	տաղտկալի
հղիանալ	պաղպաջել	փղձկալ
մեղք	պղտոր	փողպատ
մեղսակից	պղպջակ	փողփողել
յեղբայր	պողպատ	քաղհան
յեղկելի	վողք	քաղցր
նողկանք	վողքերգություն	քաղց
նողկալի	վողջ	
շղթա	վողջույն	

Գրվում է Զ

արձան	բաղձալ	Համբարձում
արձակուրդ	բացարձակ	ընդարձակ
արձակ	բարձել	ընձենի
աղանձ	բրինձ	ընձեռներ
փորձանք	ընձյուղ	թանձր
դարձ	բարձ	ինձ
անդրադարձ	բարձր	լորձ
անձկալի	բարձրաբերձ	խանձարուր
անձնավորություն	զանձ	խանձել
անձնատուր	զեղձ	խուրձ
անձնուրաց	դարձ	հանդերձ
անձանձիր	դարձյալ	հանդերձարան
անձուկ	դարձվածք	հանդերձյալ
հանձներ	դեղձ	հատավարձ
առաձգական	զեղձանիկ	հեղձուկ
ատաղձ	զերձակ	հնձան
բաղձանք	զերձան	հնձել

Գրվում է Զ

հորձանք	ոձ	վարձկալ
հունձ	ոձիք	վարձկան
մաղձ	պղինձ	վարձահատույց
մանկաբարձ	սանձ	վերամբարձ
մղձավանջ	սանձարձակ	վեհանձն
նախանձ	սինձ	տարեդարձ
շնչահեղձ	վարձ	

Գրվում է Զ

այծեղջյուր	արջատ	խխունջ
աղջամուղջ	արջասպ	խոխոջյուն
աղջիկ	բնաջինջ	խրխինջ
անխոնջ	գաղջ	խարջ
անուրջ	դեջ	կամուրջ
անջատ	դողդոջ	հաջել
աջ	եջ	հաջող
աջակցել	եջք	հորջորջել
աջակողմյան	դիջել	հորանջել
առաջ	զղջալ	հրջել
առաջագնաց	ընդառաջ	մարջան
առաջադեմ	ընդմիջել	միջոց
առաջադրություն	թրջել	մեջընդմեջ
առաջապահ	թրթնջուկ	մեջ
առաջարկ	ժրաջան	մեջք
առաջիկա	իջևան	մեջտեղ
առաջին	իջներ	միջակ
առաջուց	իվերջո	միջազգային
առեջք	լանջ	միջակետ
առջև	լանջապանակ	միջամտել
արջ	լուրջ	միջանկյալ

միջանցք	յեղջուր	վերջալույս
միջավայր	յերջանիկ	վերջակետ
միջատ	յերինջ	վերջիվերջո
միջարկություն	նահանջ	վողջ
միջև	նարինջ	վողջագուրանք
միջնագետ	նինջ	վողջակեզ
միջնակ	շեղջ	վորջ
միջորեյական	շշունջ	վրնջուն
միջորյա	շուրջ	տրաունջ
միջուկ	որընդմեջ	փունջ
մղձավանջ	չղջիկ	քաջ
մշտնջենական	պահանջ	քաջություն
մունջ	ստերջ	քաջգեր
մրմնջալ	վայրեջք	քրքիջ
մրջյուն	վերջ	
յեղջերու	վերջաբան	

Գրգում Ե Բ

Արգար	թմբկահար	ներբան
արբանյակ	ինքնաբերաբար	շաբաթ
արբեցություն	խաբեբա	ուրբաթ
արբունք	խաբել	պատահաբար
բորբ	խաբեյություն	սուրբ
Գաբրիել	խաբուսիկ	սրբագործել
գրաբար	համբերել	սրբագրել
գարբին	համբույր	սրբել
ըմբշամարտ	մտախաբություն	սրբիչ
թամբ	յերբեք	վորբ
թամբել		

1. Կրկնություն	յերբորդ	դասարանում	անցածի	3
ա) Նախագաղություն				3
բ) Նախագաղությունների տեսակներն	ըստ	ընտելթի		3
գ) Պարզ նախագաղություն				5
դ) Գոյական				5
ե) Գոյականների տեսակները				6
զ) Գոյականի հոլովում				7
է) Ածական				8
2. Անձնական գերանուններ				9
ա) Անձնական գերանունների հոլովումը				12
3. Բայ				18
ա) Բայերի խոնարհումը				22
բ) Բայի ներկա, անցյալ և ապառնի ժամանակները				25
գ) Բայի ժխտական ձևը				33
դ) Բայի հրամայական ձևը				36
ե) Բայի հրամայականի ժխտական ձևը				39
զ) Բայի անորոշ ձևը				42
4. Թվական				46
5. Մակբայ				52
ա) Մակբայակերտ ածանցներ				57
6. Կապ				59
7. Շաղկապ				63
8. Ձայնարկություն				66
9. Կոչական				68
10. Հնչյունափոխություն				72
11. Բառակազմություն				76
ա) Արմատ և ածանց				76
բ) Բարդ բառեր				80
գ) Բարդ բառերի կազմության ձևերը				81
դ) Հապավումների ձևերը				82
12. Ուղղագրական վարժություններ				84
13. Տողադարձ				91
14. Բառագործչից ոգտվելու վարժություն				92
15. Ուրիշի խոսք				93

16.	Նախադասության վերլուծություն	.	.	.	.	98
	ա) Պարզ նախադասություն	.	.	.	.	98
	բ) Բարդ նախադասություն	.	.	.	.	102
	գ) Մի քանի յենթակայով նախադասություններ	.	.	.	.	103
17.	Նախադասության վերլուծություն	.	.	.	.	110
	ա) Ըստ խոսքի մասերի	.	.	.	.	110
	բ) Ըստ նախադասության անդամների	.	.	.	.	111
18.	Բառացանկ	.	.	.	.	115

Պատմագիր՝
Գ. Ս ե վ ա կ
Տեխնագիր՝
Ի. Վ ա ր դ ա ն յ ա ն
Սրբագրիչ՝
Ո. Չ ո լ ա խ յ ա ն
Կոնսրոլ սրբագրիչ՝
Մ. Թ ու մ ա ն յ ա ն

Գլավիտի լիազոր՝ Բ—1144
Հրատ. 5188. Պատվեր 237. Տի-
րած 20.000. Հանձնված և արտա-
դրության 13/III 1940 թ. Ստո-
րագրված և տպագրության 25/IV
1940 թ.

Հայպետհրատի տպարան,
Յերեվան, Լենինի, 65

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0241444

426.

7122

ԳԻՆԸ 2 Դ.

Т. ШАХБАЗЯН
Армянский язык
ГРАММАТИКА и ПРАВОПИСАНИЕ
Учебник для IV класса
Аргиз, Ереван, 1940 г.